

Univerza v Ljubljani
Filozofska fakulteta
Oddelek za slovenistiko

Živa Mrzlikar

**FRAZEOLOGIJA V SLOVARJU SLOVENSКИH
FRAZEMOV**

Diplomsko delo

Mentorica: prof. dr. Erika Kržišnik

Ljubljana, marec 2013

ZAHVALA

*Za mentorstvo in vso pomoč pri nastajanju diplomske
naloge se zahvaljujem profesorici dr. Eriki Kržišnik.*

*Posebna zahvala gre mojim staršem in Matjažu, ki so mi med
študijem stali od strani in me vzpodbujali na moji poti do cilja.*

KAZALO

1 CILJI.....	1
I TEORETIČNI DEL	3
2 FRAZEOLOGIJA V PUBLICISTIKI.....	3
3 FRAZEOLOGIJA V SLOVARJIH.....	6
4 JOSIP PAVLICA: FRAZEOLOŠKI SLOVAR V PETIH JEZIKIH	7
5 SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA	8
6 JANEZ KEBER: SLOVAR SLOVENSКИH FRAZEMOV	12
6.1 Frazeološki slovarski članek.....	16
II PRAKTIČNI DEL	22
7 ZASTOPANOST FRAZEMOV.....	22
7.1 Frazemi, ki so v vseh virih	23
7.2 Frazemi, ki so zastopani v SSF in Fidiplus, niso pa v SSKJ	24
7.3 Frazemi, ki so zastopani v SSKJ in Fidiplus, niso pa v SSF	26
7.4 Frazemi, ki se kažejo kot ustaljeni v Fidiplus in/ali Gigifidi, vendar jih ni moč najti niti v SSKJ niti v SSF	27
7.5 Frazemi, ki niso zastopani v slovarjih, a Fidiplus in/ali Gigafida ne potrjujeta njihove ustaljenosti.....	29
7.6 Grafični prikaz zastopanosti frazemov v SSF, SSKJ in Fidiplus oz. Gigifidi glede na celotno gradivo.....	31
8 PRIMERJAVA OBLIK FRAZEMOV V SSKJ IN SSF	33
9 PRIMERJAVA RAZLAG FRAZEMOV V SSKJ IN SSF	37
10 PRIMERJAVA ZVRSTNIH, STILNIH IN OSTALIH OZNAK V SSKJ IN SSF	42
11 PRIMERJAVA NAVAJANJA FRAZEOLOŠKIH VARIANT V SSKJ IN SSF	46
12 POVZETEK IN SKLEP	53
13 VIRI IN LITERATURA	55

1 CILJI

Moje diplomsko delo je sestavljeno iz dveh delov; in sicer iz teoretičnega in praktičnega.

V teoretičnem delu bom predstavila značilnosti pojavljanja frazemov v publicistiki, saj je moje gradivo izpisano prav iz časopisja. Predstavila bom, kako je bila frazeologija obravnavana v slovarjih v našem prostoru do sedaj. Še posebej se bom posvetila frazeologiji v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (v nadaljevanju SSKJ), povzela bom kritike in pohvale, ki se nanašajo na ta del slovarskega dela. Nato pa bom obravnavala novi Slovar slovenskih frazemov (v nadaljevanju SSF), povedala nekaj o njegovi podobi, o prednostih in pomanjkljivostih slovarskih člankov.

Praktični del moje diplomske naloge temelji na frazeološkem gradivu, ki je bilo izpisano iz časopisja v zadnjih tednih leta 2009 in prvih tednih leta 2010. Gradivo so zbrale, izpisale in uredile kolegice (Barbara Koren, Sonja Grmovšek, Jana Stare, Mateja Berlot, Michelle Bagarić, Anita Jurič Šter, Tina Benedičič, Jasna Vučko, Nataša Ristovska, Tamara Smolej) pri predmetu Izbirni diplomski seminar pod mentorstvom prof. Erike Kržišnik v študijskem letu 2009/2009. Gre za raznovrstni izbor časopisov, in sicer Slovenske novice, Gorenjski glas in njegova priloga Razvedrilo, Nedeljski dnevnik, Primorske novice, Dolenjski list, Delo, Večer, Mladina in Kmečki glas. Za omenjeno gradivo sem se odločila, ker je Slovar slovenskih frazemov nastajal med leti 2001 in 2011, torej je gradivo aktualno in predvidevam, da bo večinoma vključeno v Slovar slovenskih frazemov. Gradivo bom primerjala s frazeološkim gradivom, navedenim v SSKJ in SSF. Zanimalo me bo, v kolikšni meri so posamezne frazeološke enote zastopane v obeh slovarjih, v kakšni obliki, njihove zvrstne, stilne in druge oznake ter razlaga pomenov frazemov. Poleg zastopanosti posameznih enot v slovarjih, me bo zanimala tudi dejanska raba frazemov; torej ali so določene enote v našem jeziku stalne, kar bom preverjala v besedilnem korpusu Fidaplus in Gigafida. Urejeno gradivo je priloženo na CD-ROOM-u.

Predvidevam, da razmeroma novi, dolgo pričakovani SSF zajema več gradiva kot SSKJ, da je le-to bolj sistematično urejeno, in da izraža spremembe v zadnjih 21 letih (od izida SSKJ).

Predpostavljam, da bo večina frazeoloških enot, ki se bodo v besedilnem korpusu izkazale kot stalne, navedenih v SSF.

I TEORETIČNI DEL

2 FRAZEOLOGIJA V PUBLICISTIKI

Časopis ima poleg svoje informativne funkcije še eno, in sicer izražanje razmerja do informacije, zaradi česar publicistična besedila niso samo informativna, temveč tudi presojevalna, vrednotenjska in s tem vplivajo na oblikovanje javnega mnenja. Časopisna besedila tudi najboljše odslikavajo čas, v katerem so nastala.

V publicističnih besedilih je frazem ne samo zelo uporabljeno sredstvo, temveč tudi nadvse primerno sredstvo. Je večplasten, saj poleg denotatnega pomena izraža tudi konotativni pomen in je tako zmožen izražati razmerje/relacijo do informacije.

O funkciji frazemov v publicistiki je pisala Erika Kržišnik: "Frazemi so ekspresivna jezikovna znamenja in kot taka služijo predvsem izražanju razmerij do predmetnosti in pojavnosti. Poleg tega imajo v primerjavi z ustvarjalno metaforo in metonomijo, ki sta prav tako izrazili ekspresivnosti in subjektivnosti v besedilu, to posebnost, da po nastanku izražajo subjektivno razmerje, ki je rezultat kolektivnega doživljanja pojavnosti" (Kržišnik 1996: 176).

Ko avtor v publicističnih besedilih relacijo do informacije izrazi s frazemom (oz. s konvencionalno metaforo, metonimijo ali kakšnim drugim ustaljenim pomenskim premikom), se bralčeva interpretacija prebranega, njegovo razumevanje, na ravni kolektivne zavesti vsaj deloma in brez zavedanja o tem identificira z avtorjevo interpretacijo doživljanja pojavnosti, stvarnosti. Pri ustvarjalnih metaforah, kjer bralec zazna in ozavešča razliko med tem, kako vrednoti/misli avtor, in tem, kako vrednoti/misli sam, je možnost za popolno identifikacijo z avtorjevo interpretacijo mnogo manjša. Kržišnikova pojasni: " /.../ frazemi po svojem nastanku namreč izražajo subjektivno razmerje, ki je rezultat kolektivnega doživljanja pojavnosti (torej v bistvu kolektivno subjektivno razmerje), medtem ko je to razmerje pri kreativni metafori in metonimiji individualno subjektivno (jasno izražena relacija posameznika)" (Kržišnik 1995: 217). Torej želi pisec z izbiro frazema (frazem ima konotacijo, ki je konvencionalizirana) povedati nekaj dodatnega, na način, ki ni subjektiven,

temveč kolektiven. Ker je konotacija frazema piscu in bralcu skupna, stalna, je frazem pogosto manipulativno sredstvo.

Možnost identifikacije se manjša tudi v primeru uporabe frazeološke prenovitve. V tem primeru je namesto izhodiščne, slovarske oblike frazema uporabljena nova, prenovljena postavitev pomenskih odnosov. Prenovitev mora biti v besedilu učinkovita, kar pomeni, da mora vzpostavljati razvidno razmerje do pomena izhodiščnega frazema in hkrati prinašati nove pomenske razsežnosti. Primer iz gradiva:

imeti v svojih nogah kaj D16/11/1 *Zdaj imamo pred povratno tekmo stvari v svojih nogah* (besedilo govori o nogometnem moštvu).

V tem primeru gre za prenovitev frazema ***imeti v (čigavih) rokah kaj***. SSKJ: ekspr., s predlogom, v zvezi z *biti, imeti, vzeti* izraža, da kdo vodi kaj, odloča o čem: *izlet ima v rokah tajnik; vzgoja je v njihovih rokah; oblast je v rokah ljudstva / predsednik je sam vzel stvar v roke; vzeti usodo v svoje roke*.

Frazem je prenovljen tako, da se spremeni oblika frazema – sestavina *v rokah* je zamenjana s sestavino *v nogah*. Bralec mora najprej prepoznati izhodiščni frazem (kar zahteva določen miselni proces) in tako vzpostaviti razmerje z izhodiščnim frazemom. Šele nato prepozna nove pomenske razsežnosti, ki jih prinaša prenovljen frazem (da imajo nogometaši odločitev o izidu tekme v svojih nogah). Nezavedne identifikacije bralca z morebitno konotacijo (negativno ali pozitivno), ki jo je izbral avtor/pisec, zato ni oz. je precej manj verjetna.

Bralec torej pri kreativni metafori in metonimiji ter pri prenovitvi frazema prepozna individualno subjektivno relacijo avtorja do doživljanja pojavnosti, jo poskuša razumeti, vendar se z njo ne poistoveti, saj razumevanje teh postopkov zahteva določen miselni proces (kot sem pokazala v zgornjem primeru), medtem ko je dojemanje frazeološkega pomena konvencionalizirano in zato poteka nezavedno. Primer:

polniti si baterije ND18/10/28 *Kakšni so trenutki, ko nista pevki, temveč le pevki? S čim si polnita energetske baterije, skrbita za urejenost?*

SSF: *napolniti si baterije*; varianta: *polniti si baterije* / ekspr.; mn., pren. / 'opomoči si, se regenerirati'.

SSKJ: /

V tem primeru bralec ne razmišlja o pomenu frazema, saj je dojemanje frazeološkega pomena konvencionalizirano in poteka na nezavedni ravni.

Frazem ima pred ostalo ekspresivno leksiko to prednost, da njegova označenost in s tem opaznost ne izhaja le iz ekspresivnega pomena frazema kot celote, temveč tudi iz pomena (denotativnega in morebitnega konotativnega) posameznih frazeoloških sestavin.

Od 2./20. stoletja dalje je raba frazemov v publicističnih besedilih količinsko narasla, kar pomeni, da je postal frazem splošneje uporabljeno izrazno sredstvo. To dejstvo je povezano s tem, da je zaradi "ugodnejših" političnih razmer postalo pisanje bolj sproščeno. Kržišnikova omenja še druge morebitne vzroke: "Morda lahko to pripišemo naziranju, da je politika (postala) bolj "pritlehna" tema, ali pa tudi večjemu poudarjanju nacionalnega, morda ljudskega. Deloma je to tudi posledica sodelovanja bralcev kot avtorjev besedil s politično tematiko v časopisu" (Kržišnik 1996: 187).

Glede na tematska področja je v obdobju po 2. svetovni vojni in v času osvobajanja Slovenije veljalo, da je pogostnost pojavljanja frazemov največja v političnih besedilih, sledijo športna besedila (Kržišnik 1995: 217). Politična tematika se pogosto prepleta tudi z gospodarsko, tako je mogoče najti precej frazeološkega gradiva tudi v besedilih z gospodarskega področja. V količini rabe frazemov zaostajajo besedila s kulturnega in ostalih področij.

Pogostnost pojavljanja frazemov bi se dalo analizirati tudi glede na to, v katerih novinarskih vrstah se pojavljajo. Manca Košir (1988) loči informativno in interpretativno novinarsko zvrst. K informativni zvrsti sodijo vestičarska, poročevalska in pogovorna vrsta. K interpretativni vrsti pa prišteva komentatorsko vrsto, člankarsko vrsto in portretno vrsto. Poročevalsko vrsto dalje razdeli na običajno poročilo, reportersko poročilo, komentatorsko poročilo in nekrolog. Ker je frazem nosilec ekspresivnosti in ocenjevalnosti v besedilu, bi bilo pričakovano, da se pogosteje pojavlja v presojevalnih kot pa v poročevalnih novinarskih žanrih (Kržišnik 1995: 220); torej po teoriji Mance Košir v komentatorskem poročilu in v podzvrsteh interpretativne zvrsti.

Kržišnikova navaja (Kržišnik 1995: 220), da se frazemi pogosto pojavljajo na besedilno izpostavljenih mestih. Taka mesta so naslov, sinopsis, besedilo pod slikovnim gradivom, začetek in konec besedila.

Če povzamem, so najbolj prepoznavne lastnosti frazeologije v publicistiki naslednje:

- približna raba,
- raba frazeoloških prenovitev,
- pojavljanje na besedilno izpostavljenih mestih,
- najpogostejša raba v besedilih s politično tematiko.

3 FRAZEOLOGIJA V SLOVARJIH

Leta 1987 v članku *Frazeologija v slovarju slovenskega knjižnega jezika (I–IV)* J. Petermann razmišlja: "V slovenističnem jezikoslovju je frazeologija kot samostojna stroka še popolnoma na začetku. Bogati frazeološki zaklad slovenščine doslej ni niti zbran niti sistematsko raziskan. Za zdaj se je pojavilo samo nekoliko kratkih člankov in predvsem nekaj ocen o frazeologiji v slovarjih. /.../ Doslej ni frazeološkega slovarja slovenskega jezika – ne eno- ne večjezičnega –, ki bi izhajal od jezikoslovnih načel in ustrezal vsem zahtevam leksikografske obdelave" (Peterman 1987: 301). Kljub temu, da frazeološki slovar dobimo šele leta 2011, lahko z izidom SSKJ govorimo o zbranem in urejenem frazeološkem gradivu slovenskega jezika (kljub pomanjkljivostim, o katerih bom govorila v nadaljevanju).

S sestavo frazeoloških slovarjev se je soočila večina evropskih narodov, zato so se lahko slovenski strokovnjaki na tem področju iz njihovih izkušenj mnogo naučiti (Keber 2000: 93). Kljub vsemu pa je kriterij, po katerem bi bilo frazeološke enote mogoče uvrščati v slovar, težko določljiv. V prerezu nekega časa je težko opisati jezikovno stanje na katerikoli jezikovni ravnini; slovar želi ujeti nek trenutek, kljub temu, da je jezik gibljiv sistem. Zato ni nikdar mogoče opisati dokončnega stanja, kar velja tudi za frazeologijo.

Jürgen Petermann (Petermann 1988: 303) navaja natančno izdelane kriterije, ki naj bi jih v idealnih okoliščinah upoštevala leksikografska obdelava frazemov v razlagalnem slovarju:

- čim bolj popolno ali reprezentativno prevzemanje frazeološkega zaklada v skladu z obsegom in namenom slovarja,
- dosledna ločitev stalnih besednih zvez od prostih zvez, zgledov in drugih vrst ilustrativnega gradiva na osnovi enotne frazeološke koncepcije,
- navajanje frazemov v leksikalno nevtralni obliki, to je v slovarski obliki, pri čemer je treba upoštevati meje frazema,
- upoštevanje alternativnih in fakultativnih komponent frazema,
- navajanje potrebnih slovničnih podatkov (rekcija, restrikcije, nepopolna paradigma itd.),
- označevanje stilnih lastnosti frazemov ali področja, na katerem obstajajo,
- natančna pomenska razlaga, če je potrebno, s podatkom o semantični okolici, v kateri je realiziran frazeološki pomen,
- navajanje zgledov zaradi ponazarjanja pomena in rabe ali citatov iz vira.

4 JOSIP PAVLICA: FRAZEOLŠKI SLOVAR V PETIH JEZIKIH

Gre za frazeološki slovar v petih jezikih (slovenski, srbohrvaški, nemški, angleški, francoski), ki je izšel leta 1960 in zajema 1000 iztočnic, v katerih je približno 4.000 frazemov v slovenskem jeziku (Keber 2000: 87). Omenjena zbirka frazemov ni obdelana leksikografsko in zato ne opravlja funkcije frazeološkega slovarja. Zbirka ni popolna in ne služi znanstvenemu ukvarjanju z jezikom, temveč je namenjena slovenskemu govorniku kot nekakšen jezikovni vodnik ali konverzacijski pripomoček za štiri tuje jezike (Petermann 1987: 302). Avtor ne razlikuje med stavčnimi in nestavčnimi frazemi, vsi pa so večinoma obdelani v geslih kot ilustrativno gradivo.

Suhadolnik (1960/61) v kritiki izpostavi kar nekaj neposrečenih rešitev, ki se jih je poslužil Pavlica. Omeni, da se je preveč naslanjal na tuje zglede, očita mu napake in upoštevanje pregovorov, ki ne sodijo v slovar, ampak v posebne zbirke pregovorov. Njegovo mnenje je, da bi se bilo bolje odločiti za en jezik in se znotraj teh dveh jezikov bolj poglobiti v frazeološka vprašanja ter tako bolje popisati frazeološko stanje. Še posebno kritičen je do neslovarskega načina zapisa: "Nesrečna želja po izvirnosti in vsestranski uporabnosti je gnala avtorja v prikrojevanje: v slovarju stoje križem kražem vse mogoče oblike, časi in nakloni. Ali je avtor s tem res kaj pridobil? Saj ne gre za citate v pravem pomenu besede. Samo koliko nepotrebnih osebnih zaimkov bi lahko odpadlo (*on se samo tako dela*) in koliko prostora bi se prihranilo ob drugačni tehniki (*prodajati z dobičkom: prodal je to pod nič: prodajamo na drobno: hiša je bila prodana na javni dražbi*)."

5 SLOVAR SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

Z izidom SSKJ smo Slovenci dobili večjo in bolj leksikografsko urejeno zbirko frazemov. SSKJ razume frazeologijo za svoj čas razmeroma moderno; razlikuje namreč terminološko in frazeološko gnezdo. Tako razlikovanje se ujema s Petermannovo delitvijo (1987) frazeologije na frazeologijo v ožjem in širšem smislu. Frazemi, ki izpolnjujejo frazeološke kriterije (večbesedna formalna zgradba, idiomatičnost, sposobnost reproduciranja, skladijska včlenitev), spadajo kot "pravi" frazemi k jedru frazeološkega zaklada (razume kot frazeologijo v ožjem smislu). K frazeologiji v širšem smislu prišteva strokovne termine (*kratki valovi, črni les*) in funkcionalna glagolske zveze (*priti do izraza, zavzeti stališče*). Kot obrobje frazeologije pa navaja stalne besedne zveze, "ki ne izpopolnjujejo kriterija skladijske včlenitve, ker že imajo stavčno obliko in so *per se*, brez konteksta, semantično dokončne. /.../ K njim spadajo predvsem pregovori, krilatice, citati in reki" (Petermann 1987: 303).

Problematičnost se kaže že v tem, da v frazeološkem gnezdu ni vse frazeološko (*delovna sila*) in tudi vsa frazeologija ni v frazeološkem gnezdu. V frazeološkem gnezdu so tudi nekatera terminološka poimenovanja, čeprav je njihovo mesto v terminološkem gnezdu (*črna metalurgija*). "Ob taki zasnovi bi pričakovali: prvič, da bodo v frazeološkem gnezdu upoštewane vse frazeološke stalne besedne zveze, ki imajo v svoji sestavi geselsko besedo, in

drugič, da bodo v njem zbrane samo take zveze. Ne eno ne drugo v slovarju ni uresničeno, nejasnost pa se začne že v Uvodu pri navodilu za zgradbo gesel" (Kržišnik 1987: 143).

Na nejasnosti o tem, kje najdemo frazeme, opozarjajo ustvarjalci v Uvodu: §82 "Stalne in frazeološke zveze so praviloma enako uvrščene pri vseh členih zveze. Vendar je redakcija zlasti obsežnih gesel terjala tudi posebne rešitve; v takih primerih so stalne in frazeološke zveze pri enem geslu prikazane kot ilustrativno gradivo kakega pomena, pri drugem pa so v gnezdu (*to mi že dolgo hodi po glavi; briti burke*)" (SSKJ 2008: XXII). Petermann (Petermann 1987: 305) opozarja celo na primere, kjer je isti frazem pri enem geslu zapisan v gradivu, pri drugem pa v frazeološkem gnezdu). Sama sem se med iskanjem frazemov po slovarju prav tako srečala s problemom lokacije frazemov, vendar mi je bilo mnogo dela prihranjenega, ker sem imela možnost uporabe računalniške verzije slovarja.

O količini frazemov v slovarju oz. o popolnosti frazeološke zbirke Petermann (1987: 304) meni, da precejšnji del danes rabljene frazeologije ni prišel v slovar, kar lahko sklepa iz publicističnih besedil, kjer pogosto naleti na frazeme, ki v SSKJ manjkajo ali pa imajo druge sestavine.

Oblika, v kateri se frazem nahaja v SSKJ, je prav tako ena od pomanjkljivosti slovarja. Omenjena problematika je obravnavana neenotno in nezadovoljivo. Največja pomanjkljivost je v tem, da se v večina gradiva pojavlja v zgledih, torej v realizirani obliki. Drugi del gradiva je naveden v slovarski obliki, kar še bolj kaže na nepravilnost. Zlasti pri glagolskih frazemih ni zadoščeno temu, da mora biti frazem v osnovni obliki, zato je težko iskati. Je pa imenovalna oblika dobro izkazana pri samostalniških in pridevniških frazemih. Primeri iz gradiva, ki sem jih našla v SSKJ: glagolski frazem: *starši bedijo nad otroki, učitelji bedijo nad vedenjem učencev* (namesto *kdo bedeti nad kom/čim*); samostalniška frazema: *prva dama, hram učenosti* (izkazana imenovalniška oblika).

Vežljivostna določila so še eno področje, ki v slovarju ni točno predstavljeno. "Frazemi so sestavljeni po eni strani iz komponent, ki so formalno čvrste in nespremenljive, po drugi strani pa iz komponent, ki lahko podlegajo določenim leksikalnim ali morfološkim

spremembam, ter iz čvrstih sintaktičnih odnosov med komponentami. Za spremembe predvidene komponente – govori se tudi o "praznih mestih" frazema – je treba spraviti v najsplošnejšo obliko, ki vsebuje vse možnosti realizacije frazema, toda brez uničenja za frazem značilnih sintaktičnih odnosov med komponentami" (Petermann 1987: 306). Torej bi moralo biti po njegovem mnenju namesto *hoče mi soliti pamet; kmalu je vrgel puško v koruzo; že dolgo sem jim trn v peti : soliti komu pamet, vreči puško v koruzo, biti komu trn v peti itd.* Primer iz gradiva, ki sem ga poiskala v SSKJ: *niti z mezincom ni mignil za to 'čisto nič ni naredil, prispeval za to'; še s prstom ni mignil zanj, ko je bil v stiski 'čisto nič mu ni pomagal' (namesto obeh zgledov bi bilo pravilnejše niti/še z mezincom ne migniti za koga/kaj).*

Pri navajanju frazeoloških variant naletimo na vrsto nepravilnosti. Številne variante so upoštevane in jih je tudi lahko najti (npr. *držati/prijeti koga za besedo*). Vidskih variant skoraj nikoli ne najdemo skupaj (npr. *pihati/popihati komu na dušo*). Najbolj problematične so variante fakultativnih sestavin, saj fakultativne sestavine niso zapisane na istem mestu (npr. *počivati/ležati/sedeti/spati/zaspati na lovorikah* – vse te variante navaja SSF, v SSKJ najdemo *spati/počivati/sedeti na lovorikah*, vendar pod iztočnico *lovorika* najdemo skupaj le *počivati/spati* ne pa tudi *sedeti* (*sedeti na lovorikah* je navedeno pod iztočnico *sedeti*). Iz primerov je razvidno, da vseh možnih sestavin ni mogoče najti na enem mestu, zato mora uporabnik slovarja iskati pod različnimi gesli.

Pomenske razlage frazemov so zapisane s sopomenko (enobesedno npr. *zaprošiti za roko* 'zasnubiti'), s parafrazo (sopomensko prosto besedno zvezo npr. *požreti besedo* 'ne narediti, kar je bilo obljubljeno') ali kombinirano. Pri nekaterih frazemih pa je pomenska razlaga podana z opisom, ki namesto slovarskega pomena zaznamuje pragmatično funkcijo frazema, njegovo ekspresivnost itd. Kržišnikova (Kržišnik 1987: 159) navaja primera: *iz kože te bom dal* 'izraža veliko jezo, nezadovoljstvo, ogorčenje', (*vzemi*) *pamet v roko* 'izraža opozorilo, opomin, ohrabritev'. V večji meri se pomenska razlaga nanaša le na frazeološki del zгледа prim. *kupiti, prodati pod roko* 'nezakonito, naskrivaj'. V primerih, kjer sestavina frazema v pomenu frazema nastopa s svojim slovarskim pomenom, se pomenska razlaga nanaša le na tisti del frazema, ki nima slovarsko predvidljivega pomena, npr. *živeti bogu za hrbtom* 'v oddaljenem, zakotnem kraju'. Najdemo pa tudi primere, kjer je aktualno sobesedilo vključeno

v pomensko razlago, npr. *politika mu je tuj svet* 'na politiko se ne spozna'. Če povzamem, so v slovarju pomenske razlage različne in vse prej kot dosledne.

Frazeološkim enotam je težje pripisovati zvrstno, socialno- in funkcijskozvrstno zaznamovanost oz. nezaznamovanost kot drugim leksikaliziranim slovarskim enotam.

V SSKJ je oznaka ekspr. za frazeologijo odveč, saj je ekspresivna vsa frazeologija v ožjem smislu, ki je prav zato obravnavana v frazeološkem gnezdu, ki je ločeno od terminološkega gnezda. Ustreznejši pa bi bil podatek o vrsti ekspresije. Težave ob kvalifikaciji frazeološkega gradiva v SSKJ se pojavljajo, ker je včasih težko razbrati, kaj se zaznamuje: jezikovne enote ali besedilo, v katerem se aktualizirajo. V SSKJ je ilustrativno gradivo sestavljeno iz iztržkov ali iz citatov, kar otežuje prepoznavanje zaznamovanosti bodisi frazeološke enote (npr. ekspr. *ne seže mu niti do kolen* 'po kaki pozitivni lastnosti, značilnosti mu ni enak, enakovreden') bodisi samega besedilnega zgloda (npr. pog. *šel je čez to* 'tega ni upošteval').

Pri označevanju konotacije Kržišnikova ugotavlja, da je smiselno izhajati iz ekspresivne zaznamovanosti, ki naj bo čim natančnejša. Navaja predlog ruske strokovnjakinje Telije, ki predlaga dvojno ekspresivno oznako in sicer, prva naj bi bila splošnejša ocena pozitivne ali negativne emotivno-evalvativne vsebine, druga pa bi oba pola poskušala natančneje opisati (npr. ironično, šaljivo itd.) (Kržišnik 2004: 118).

"Pri obravnavi frazeološkega gradiva v SSKJ je treba upoštevati, da to ni frazeološki slovar, temveč splošni enobesedni slovar, kar sestavljalce nekoliko odvezuje, da bi frazeološkemu gradivu namenili posebno pozornost" (Kržišnik 1987: 143). Kljub dejstvu, da gre za splošni enobesedni slovar, pa je za uporabnika (ki ni jezikoslovec, ali za tujca) iskanje frazeologije v SSKJ precej težavno. Poleg same umestitve v slovar je najbolj problematična pomanjkljiva leksikografska obdelava frazeologije.

6 JANEZ KEBER: SLOVAR SLOVENSКИH FRAZEMOV

Konec leta 2011 je pri Inštitutu za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU izšel dolgo pričakovani Slovar slovenskih frazemov, avtorja Janeza Kebera. Gre za prvi enojezični frazeološki slovar slovenskega jezika, ki je glede na ostale slovanske in neslovanske evropske jezike razmeroma pozen. Nekaj primerov¹:

- hrvaški jezik: Josip Matešić: *Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Zagreb 1982),
- nemški jezik: Günther Drosdowski und Werner Scholze-Stubenrecht: *Redewendungen und sprichwörtliche Redensarten : Wörterbuch der deutschen Idiomatik* (Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich, 1992),
- češki jezik: Čermák, František: *Slovník české frazeologie a idiomatiky, Přirovnání* (Praha 1983),
- ruski jezik: K. Birih, V. M. Mokienko, L. I. Stepanova: *Slovar' russkoj frazeologii : istoriko-ètimologičeskij spravočnik* (Sankt-Peterburg 1998).

Projekt izdelave frazeološkega slovarja je J. Keber dobil leta 1991, vendar se je delo precej zavleklo zaradi avtorjevega sodelovanja pri drugih slovarskih projektih. Delo pri projektu Frazeološki slovar slovenskega jezika si je zamislil kot dvodelno, in sicer sestavljeno iz pripravljalnega in izvedbenega dela. V pripravljalnem obdobju naj bi zbral čim bolj dopolnjeno slovensko frazeološko bibliografijo in se seznanil z vsemi dognanji domačih in tujih strokovnjakov na področju frazeologije. Nato naj bi izdelal zasnovo frazeološkega slovarja in se z lastnim raziskovanjem in objavljanjem še bolj izpopolnil za samo izdelavo slovarja. Leta 2000 je v Jezikovnih zapiskih 6 objavil članek *Raziskovanje slovenske frazeologije – sedanje stanje in zasnova frazeološkega slovarja*, v katerem je povzel rezultate dotakratnega raziskovanja in predstavil svojo zamisel o zasnovi frazeološkega slovarja. Konkretnješe je koncept prvega slovenskega frazeološkega slovarja strokovni javnosti predstavil leta 2003 z izidom poskusnega zvezka slovarja (v nadaljevanju PZ)². O izidu PZ pravi J. Petermann: "Poskusni zvezek daje možnost za podrobnejši vpogled v frazeološko in

---

¹ Nekateri slovarji, ki sem jih omenila, so izšli že v prenovljenih izdajah, vendar sem na tem mestu želela poudariti, kdaj so izšli prvič.

² Janez Keber: *Frazeološki slovar slovenskega jezika, Poskusni zvezek*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2003.

frazeografsko zasnovo avtorja Janeza Kebra, pa tudi za kritičen pregled standarda njegove leksikografske tehnologije. Tako si bo mogoče oblikovati približno sliko o tem, v kolikšni meri bo bodoči slovar lahko zasedel mesto standardnega dela slovenske frazeologije" (J. Petermann 2004: 245). Poleg ocene J. Petermanna³, je pred tem kritično stališče do omenjenega poskusnega zvezka v svoji oceni⁴ zavzela že E. Kržišnik. Obe oceni sta bili uporabni povratni informaciji za avtorja in sta bistveno pripomogli k odpravljanju napak ter nadgrajevanju končne podobe slovarja. Avtor sicer nikjer eksplicitno ne pove, da je upošteval ti dve oceni, vendar lahko to sklepamo iz naslednjih primerov:

1. V PZ Keber navaja iztočnico **imeti (izkoristiti, razkriti, skriti, zaigrati) (vse) svoje adute** in v zvezi s to iztočnico Petermann v svoji oceni izpostavi, da gre za slovarski članek v katerem "so komprimirani najmanj štirje frazemi a) **imeti svoje adute**, b) **razkriti (vse) svoje adute**, c) **skriti svoje adute**, č) **zaigrati (vse) svoje adute**" (Petermann 2004: 348). Ko sem ta frazem preverila v SSF, sem ugotovila, da je avtor popravil očitano napako iz PZ in zapisal pet različnih glavnih iztočnic s pripadajočim frazeološkim člankom: *imeti svoje adute, izigrati svoje adute, izkoristiti [vse] svoje adute, razkriti [vse] svoje adute, skrivati svoje adute, zaigrati svoje adute.*
2. Kržišnikova v svoji oceni PZ kritizira način, kako so zastopane variante s fakultativnimi sestavinami (Kržišnik 2004: 205). Fakultativne sestavine naj bi bile zapisane (v skladu z navodili v zasnovi) v oglatem oklepaju, vendar se tega avtor ni dosledno držal, npr. *imeti (držati) (vse) niti v [svojih] rokah* (fakultativni sestavini sta *vse* in *svojih*); *garati kot črna živina* (fakultativno je *črna*). Ko sem oba frazema preverila v SSF, se je izkazalo, da je avtor popravil zapis fakultativnih sestavin, in sicer: *imeti [vse] niti v [svojih] rokah* (frazem *držati [vse] niti v [svojih] rokah* je naveden pod drugo iztočnico kot sopomenka frazemu *imeti [vse] niti v [svojih] rokah*) in *garati kot [črna] živina*.

---

³ Jürgen Petermann: Janez Keber: Frazeološki slovar slovenskega jezika, Poskusni zvezek. Iz nemščine prevedla Erika Kržišnik. *Slavistična revija* 52/3. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2004. 345–352.

⁴ Erika KRŽIŠNIK: Poskusni zvezek frazeološkega slovarja. *Slavistična revija* 52/2. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2004. 199–208.

Ne bi pa mogla trditi, da je avtor popravil vse napake in pomanjkljivosti, ki so mu bile očitane. Pri frazemu *sekira je padla komu v med*, je Kržišnikova opozorila, da Fida izkazuje tudi rabo v prihodnjiku in sedanjem pogojniku (Kržišnik 2004: 201). Vendar je v SSF frazem zastopan v enaki obliki kot v PZ.

Pri zasnovi slovarja se je J. Keber oprl na vse, kar se je do tedaj v našem prostoru raziskalo in objavilo na področju frazeologije. Vendar pa to ni zadostovalo, zato se je posluževal zgledov frazeoloških slovarjev drugih narodov. Pri tej odločitvi mu Petermann očita, da je ima Matešičev hrvaški ali srbski slovar čez 20 let in da je v zgledovanju po drugih treba vzeti v zakup, da bo novo delo nato primerjano z zgledi in s stopnjo razvitosti frazeologije na mednarodni ravni tako glede zasnove kot tudi drugih vsebinskih in tehničnih rešitev. Na istem mestu Petermann poudari, je Čermákov slovar češke frazeologije edini, ki predstavlja visoka in nova merila na ravni leksikografije (Petermann: 2004: 345).

O zasnovi slovarja Keber pravi: "Prizadeval sem si, da bi bila moja zasnova frazeološkega slovarja slovenskega jezika enostavna, razumljiva, fleksibilna, kratka izvedljiva, a tudi dogradljiva v skladu z nepredvidljivo problematiko, ki se nujno pojavlja med izvedbo, tj. redakcijo vsakega slovarja" (Keber 2011: 9).

Ob vprašanju, kakšno je bilo merilo za vključevanje oz. ne vključevanje frazemov v slovar, ni jasnega odgovora. O tem je avtor v PZ povedal le, da gre za "frazeološki slovar, v katerem bo s ponazoritvami zajeta, stilno in slovnično ovrednotena ter pomensko in izvorno razložena glavnina frazemov, ki se pojavljajo v knjižnem jeziku in v vsakdanjem govoru na vseh področjih življenja" (Keber 2003: 6). Iz tega je mogoče sklepati, da gre za knjižne in neknjižne frazeme, ki bodo zajeli vse socialne zvrsti, glede na prenosnik tako pisne in govorne ter rabljene v vseh funkcijskih zvrsteh.

Kot enega glavnih virov J. Keber navaja kartoteko za SSKJ in korpus Nova beseda. Oba glavna vira imata kar nekaj pomanjkljivosti, saj zajemata premajhen obseg in skromno raznovrstnost besedil iz različnih funkcijskih in socialnih zvrsti. SSKJ opisuje stanje jezika pred 40 leti ali do največ leta 1991 (ko je izšel zadnji del), kar je tudi več kot 20 let, zato lahko predvidevam, da vsa vsebovana frazeologija ni več aktualna oz. ne zajema kar nekaj danes aktualnih frazemov. Slabosti korpusa Nova beseda pa je v tem, da je Delo edini vir besedilnih zgledov iz publicistične zvrsti, kar priča o primanjkljaju raznolikosti v vsakdanjem,

živem jeziku. Avtor sicer pojasni, da mu kot sodelavcu Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, ni bilo dovoljeno oz. omogočeno delo z elektronskim Korpusom slovenskega jezika FIDA, kljub njegovemu zavedanju o prednostih le-tega (J. Keber 2011: 13).

Pred začetkom snovanja samega slovarja je bilo potrebno najprej opredeliti, kaj je frazeološka enota ali frazem, kako bo razporejeno gradivo, kako bo to gradivo obdelano in kakšna bo zgradba frazeološkega slovarskega članka.

J. Keber povzame: " /.../ da so frazeološke enote ali frazemi *stalne besedne zveze, katerih pomen ni ali je samo delno ugotovljiv iz pomenov njihovih sestavin in ki imajo praviloma stalno in samo omejeno spremenljivo sestavo*" (J. Keber 2011: 9). Avtor se odloča za pojmovanje frazeologije v ožjem smislu, zato terminoloških besednih zvez in frazemov s stavčno ali večstavčno zgradbo (kot so reki, pregovori in krilatice) ne uvršča v frazeološki slovar. Od terminoloških stalnih besednih zvez so v slovarju našle mesto le tiste, ki so se začele uporabljati preneseno na drugih področjih (npr. *carski rez* 'odločen, drastičen ukrep'). V slovar naj bi vključil tudi nekaj pragmatičnih in t. i. slovničnih frazemov, vendar sem pri analizi svojega gradiva opazila, da pragmatičnih frazemov skoraj ni upošteval. Od desetih primerov pragmatičnih frazemov sem v SSF našla le *hočeš nočeš* (nisem pa zasledila: *bog ne daj; jok in stok; konec koncev; kratko malo; resnici na ljubo; tako rekoč; tako ali tako; kdo ve; glej ga, zlomka*).

Gradivo je razporejeno po abecednem in slovničnem principu, kar pripomore k preglednosti. Zaradi ekonomičnosti so iztočnice ločene na glavne in vse ostale. Besednovrstno so iztočnice samo samostalnik, pridevnik, glagol, prislov, zaimek, števnik. Vsak frazem je naveden tolikokrat, kolikor besed oz. sestavin vsebuje in vsakokrat je naveden pri izbrani iztočnici. Kot sestavine oz. iztočnice se pojavljajo samo samostalnik, pridevnik, glagol, prislov, zaimek in števnik, tako npr. predlogi in vezniki ne morejo biti frazeološke iztočnice. Pri neglavnih iztočnicah se v slovarju sklicuje na glavno iztočnico, pri izbiri katere ima prednost samostalnik, sledijo mu pridevnik, glagol, prislov, zaimek, števnik. V primeru dveh ali več samostalnikov v frazemu je glavna iztočnica prvi samostalnik (npr. *metati komu pesek v oči* je glavna iztočnica *pesek*). Torej se frazeološki slovarski članki nahajajo pri glavni iztočnici, pri drugih sestavinah pa so navedeni abecedno samo frazemi s kazalko na glavno iztočnico.

Frazeološko gradivo je obdelano tako, da je že na prvi pogled prepoznavno, kaj je glavna iztočnica, frazem, kaj so slovnične, zvrstne, stilne in druge oznake, kaj razlaga. Premišljeno so namreč izbrane velikosti, vrsta in način pisav. Fakultativne sestavine frazema so zapisane v oglatem oklepaju, za variantne sestavine frazema pa J. Keber v predgovoru (J. Keber 2011: 10) navaja, da so zapisane v okroglem oklepaju, vendar sem sama med uporabo pojasnilo o variantah v večini primerov (pri vidskih variantah) zasledila med pomenskimi, slovničnimi in drugimi oznakami, npr. *iti s trebuhom za kruhom* / ekspr., pren., dov. **oditi** / 'iskati zaslužek izven svojega domačega kraja, domovine'; *širiti se kot kuga* / ekspr.; primera, dov. **razširiti se** / 'zelo hitro se širiti'. V nadaljevanju se bom bolj natančno posvetila načinu zastopanosti različnih frazeoloških variant.

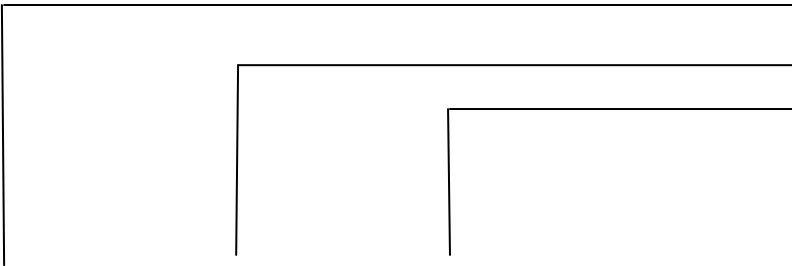
Za obdelavo frazeološkega gradiva je bilo predlagano, da bi bilo obdelano računalniško s pomočjo posebnega programa. Frazeološka slovarska iztočnica bi bila obdelana z različnih vidikov in bi vsebovala polja s podpolji, kamor bi se vpisovali podatki. Omenjeno obliko iztočnice je predstavil J. Petermann na mednarodnem srečanju "Frazeološko popoldne" 15. marca 2000, vendar avtor slovarja J. Keber za izdelavo Slovarja slovenskih frazemov takega programa še ni imel.

6.1 Frazeološki slovarski članek

Frazeološki slovarski članek vsebuje 5 obveznih in 2 fakultativna vidika obravnave:

1. frazem v izhodiščni, osnovni slovarski obliki;
2. zvrstne, stilne in druge oznake;
3. slovnične in druge oznake;
4. razlago ali več razlag;
5. ponazoritve z besedilnimi oblikami v zgledih iz gradiva;
6. poudarek o nastanku, izvoru, motivu nastanka frazema;
7. primerjava z ustreznimi frazemi v nekaterih drugih jezikih.

Primer frazeološkega slovarskega članka⁵:

	Frazem
	Stilna/zvrstna oznaka
	Razlaga
<p>volčja lákota / ekspr.; pren. / <i>zelo velika lakota</i>; prim. biti lačen kot volk; nar. volk iz njega gleda</p>	
<p>... sezonske motnje razpoloženja), znane predvsem kot zimska depresija, ki povzroča slabo voljo predvsem pri prebivalcih severnih podnebnih pasov v mrzlem letnem času. Njeni simptomi so izrazita zaspanost, beg pred družbo, pojemajoča energija, napadi starahu in volčja lakota po čokoladi. (Delo, 17. jun. 2000, NB) Druga in ravno tako pomembna je Kosovelova volčja lakota po literaturi. Pisma sovrstnikom se skoraj brez izjeme ukvarjajo z dvema vprašanjema: »Kaj pišeš?« in »Kaj bereš?«. (Delo, 16. feb. 2004, NB) Verjetno bi domnevali, da je imel pisec dobre vire. Nato pa bi izvedeli, da so bili viri »dobri prijatelji« opazovane politične osebnosti, »krčmarica bližnje gostilne«, ki je »nekemu policistu« pripovedovala o volčji lakoti zadevne politične osebe, saj je ta med bivanjem v hiši na podeželju pri njej naročala dvojne porcije hrane, anonimni »uradniki zunanjega ministrstva« itd. (Delo, 12. apr. 2002, NB) Sprostitev za začetek kosila ali večerje, da se gost spet nauči okušati hrano. Da v volčji lakoti ne pogoltno jedi v preveliki količini, ne da bi vedel, kaj ima na krožniku. (Delo, 20. nov 2002, NB)</p>	Pomensko enaki, nasprotni in sorodni frazemi
<p>◇ Frazem <i>volčja lakota</i> temelji na prenesenem pomenu sestavine <i>volčji</i>: ekspr. 'zelo velik'. Enak pomen ima <i>volčji</i> v izrazih <i>volčji tek</i>, <i>volčji mraz</i>.</p>	Ponazarjalni zgledi
<p>○ fr. <i>une faim de loup</i>; it. <i>fame da lupo</i>; <i>mal della lupa</i>; nem. <i>Wolfshunger</i>; <i>Bärenhumger</i>; pol. <i>wilczy apetyt</i>; rus. <i>volčij appetit</i>.</p>	Izvor frazema
	Tujejezični ustrezniki

⁵ Glej Keber 2011 str. 444.

Frazeologi so v kritikah PZ največ pozornosti namenili prvim petim vidikom, saj so bili mnenja, da mora v sinhronem in modernem frazeološkem slovarju zavzemati osrednje mesto slovnični opis in izpostavitve sintagmatičnih in paradigmatičnih posebnosti frazema.

Po obsežnih kritikih v zvezi z zapisom frazema v lematizirani obliki (enota z vsemi variantami in vezljivostna določila), sem mnenja, da je avtor napredoval v svoji frazeografski tehniki, saj je zaznati veliko razliko med zapisom frazemov v PZ in kasneje v SSF, npr.: *pijan kot (božja) mavra* : *pijan kakor [božja] mavra*; (*časnikarska, novinarska*) *raca* : [*časnikarska*] *raca*, [*novinarska*] *raca* ; *bojevati se (boriti se, seznaniti se, začeti) z abecedo česa* : *bojevati se z abecedo česa* (z varianto *boriti se*)⁶, *seznaniti se z abecedo česa, začeti z abecedo česa*.

Pri zvrstnih in stilnih oznakah se je avtor večinoma zgledoval po SSKJ, le da jih je na nekaterih mestih popravil, če se je izkazala za neustrezno ali preohlapno (nekaj primerov sledi v nadaljevanju, v praktičnem delu). Nekaj omenjenih oznak je preimenoval v skladu s Slovenskim pravopisom 2001, npr. *nevtr.*, *olepš.* (navaja pa tudi *evfem.*, čeprav gre po pomenu za enako oznako kot *olepš.* (Keber 2011: 27)). Iz preteklosti poznamo vrsto težav glede zvrstnosti v SSKJ; najbolj problematična je oznaka pogovorno, ki lahko označuje socialno- in/ali prenosniško zvrst. Kržišnikova izpostavi problem nedefiniranosti oznak (Kržišnik 2004: 202), ki jih avtor uporablja; saj tudi sam pravi: "da so te izbrane po avtorjevemu individualnem občutku, ki se je izoblikoval v dolgoletnem intenzivnem slovarskem delu z gradivom najrazličnejših slogov" (J. Keber 2011: 11). Sama sem bila do nekaterih oznak, ki sem jih zaznala tekom raziskovalnega dela, skeptična, saj se mi individualen občutek za neko znanstveno dejavnost ne zdi dovolj upravičen npr., *priiti na svoj račun* / **pog.**; pren. / 'biti zadovoljen s čim, doseči pričakovano, zeleno'. V tem primeru ne vemo, ali *pog.* pomeni, da se frazem rabi samo v govorjenih besedilih (glede na prenosniško zvrst) ali na pogovorne zvrsti (v smislu socialnih zvrsti).

V naslednjem vidiku je obravnavan sintagmatski vidik, ker je označena vezljivost, število, vidskost in še nekatere oblikoslovno-skladenjske posebnosti, ki so potrebne za ustrezno vključevanje frazema v sobesedilo. J. Keber v PZ (J. Keber 2003: 8) opravičuje neizčrpnost

---

⁶ V tem primeru je sestavinska varianta *boriti se* zapisana med pomenskimi, slovničnimi in drugimi oznakami. Pri večini obravnavanih frazemov sem na tem mestu zasledila zapisane le vidske variante.

tega vidika s pomanjkanjem časa in določenih raziskav ter z dejstvom, da gre za slovar enega samega avtorja.

Poleg razlage ali več razlag so podani tudi podatki o sopomenskih, protipomenskih in pomensko sorodnih frazemih. Vendar je frazeološko sredstvo za razliko od drugih jezikovnih sredstev obremenjena ne samo s denotativnim pomenom, ampak prinaša tudi konotativni pomen. Da lahko govorimo o popolni sinonimiji, se morata frazema ujemati na ravni denotativnega in konotativnega pomena. Informacije o tem, kako se pojmuje sopomenskost med frazemi, slovar ne omenja. Kljub temu pa sem med svojim raziskovalnim delom prišla do določenih ugotovitev o kakovosti obravnave tega vidika frazeoloških člankov. Pri pregledovanju posameznih frazemov sem namreč naletela na vrsto nedoslednosti, npr. frazem *biti koga/česa kot kobilic* s sopomenko *biti koga/česa kot rusov*. Nato sem pogledala frazem *biti koga/česa kot rusov* in ob njem naletela na sopomenki *biti koga/česa kot kobilic* in *biti koga/česa kot listja in trave*. Dejstvo, da pri frazemu *biti koga/česa kot kobilic* ni naveden sopomenski frazem *biti koga/česa kot listja in trave*, kaže na nedoslednost navajanja sopomenk. Želela sem preveriti zapis sopomenk pri frazemu *biti koga/česa kot listja in trave*, vendar frazema v v slovarju v taki obliki ni, temveč le primera *kot listja in trave*, kjer pa ni bilo navedene nobene sopomenke.

V zgledih se je avtor trudil navesti najstarejšo pojavitev. Navedel je tudi zglede z različicami, kamor sodijo variante, modifikacije in prenovitve frazeološke iztočnice, vse to pa z namenom, da bi odkril izvor frazema. Na tem mestu je naletel na ostre kritike, med drugim tudi Kržišnikove: *".../ to gradivo ne more biti namenjeno ugotavljanju izvora, temveč najprej prikazu realizacije v prejšnjih vidikih navedenih paradigmatskih in sintagmatskih značilnosti dane slovarske (sistemske) enote"* (Kržišnik 2004: 203). Na istem mestu mu očita napačno mešanje variant, modifikacij in prenovitev frazema brez jasno označenih meja, saj so variante sistemske enote (frazem) za razliko od prenovitev, ki so besedilne uresničitve in ne več frazem kot stalna jezikovna enota. Glede ponazarjalnega gradiva se pojavlja že prej omenjena težava premajhnega in premalo raznolikega besedilnega korpusa, ki ne zagotavlja besedilnih zvrsti iz različnih besedilnih tipov in zvrsti. Kajti moderni razlagalni slovar bi moral kazati rabo in uresničitev frazema v najbolj tipičnih sobesedilnih okoljih in govornih položajih. Sama sem opazila predvsem porast besedilnih zgledov iz literarnih besedil in iz časopisa Delo, kar je v skladu z vsebino korpusa Nova beseda.

Zadnja dva vidika v slovarskem članku sta fakultativna, saj nista nujni in običajni del frazeološkega slovarja. Obdelana sta precej obsežno, lahko bi celo trdila, da na marsikaterem mestu obsežnejše od ostalih vidikov, kar lahko opazi vsak, ki bo slovar samo prelistal, saj je optično vidike enostavno zaznati, npr.⁷:

Braniti bárve kóga / publ.; pren., mn./ *kot igralec, reprezentant zastopati koga*

Z vsem drugim moramo biti zadovoljni, čeprav se je včasih zdelo, da bi lahko dosegli kaj več. sicer pa smo dostojno branili barve mesta in sponzorja, dosežki pa so celo večji, kot je bilo realno pričakovati. (Delo, 24. jan. 2000, NB) | Vrste italijanskega nogometnega prvaka Lazia je okrepil Angelo Peruzzi, ki je doslej branil barve milanskega Interja. (Delo, 10. jun. 2000, NB) | Pod Storžičem ima ta smučarska tekačica že toliko privrženec, da se počuti kot doma, in tudi drugouvrščena Andreja Mali, ki bo v novi sezoni prvič branila barve naše biatlonske vrste, ji je zmagoslavje iskreno privoščila. (Delo, 3. sept. 2001, NB) | Skupina makedonskih filmskih delavcev v svojem pismu očita festivalski žiriji, da je od treh makedonskih filmov izbrala za festivalski program prav tistega, ki bo najmanj reprezentativno zastopal barve makedonske filmske proizvodnje. (M. Poč, TT 1968, št. 31, 9)

◇ V zvezi z nastankom frazema *braniti barve koga* je zanimiv navedek: Publicisti svojega bralca žele pridobiti in ohraniti tudi z bleščečimi in modnimi, včasih tudi ekstravagantnimi ali napihnjenimi izrazi. Primeri: *branil je barve svoje dežele* = zastopal je svojo deželo, *sledila je modnemu diktatu* = ... zapovedim mode ... (J. Toporišič, SKJ 4, 1970, 206). Sicer pa frazem *braniti barve koga* temelji na prenesenem pomenu sestavine *barva*, ki se navadno uporablja v množini: 'razločevalno znamenje pripadnosti', tj. klubu, državi ipd. ti se izkazujejo s prepoznavnimi znamenji tipičnih barv, kot sta npr. zastava, grb. Frazem se največkrat uporablja na področju športa in povsod tam, kjer gre za tekmovalno zastopanje koga ali zastopanje koga nasploh. Na enak način so nastali še frazemi

— Obširna razlaga nastanka, izvora in motiva nastanka frazema.

---

⁷ Glej Keber 2011 str. 58.

boriti se za barve koga, igrati za barve koga, nastopati za barve koga, nastopiti za barve koga, tekmovati za barve koga, zamenjati barve.

○ hr., srb. *braniti čije boje*; nem. *jemandes Farben verteidigen (im Sport, im Krieg)*.

Z raziskovanjem izvora in nastanka frazemov se avtor slovarja intenzivno ukvarja že dalj časa in je v slovenskem prostoru edini, ki se ukvarja s tem področjem. Objavil je veliko razprav in celo monografij na to temo, zato mu strokovna javnost priznava vso kompetenco na tem področju. Kljub njegovemu dobremu utemeljevanju kulturoloških razlag nastanka frazemov, pa ga je v oceni PZ Kržišnikova opozorila, da so razlage v nekaterih primerih premalo dokumentirane (Kržišnik 2004: 204).

V zadnjem vidiku slovarskega članka J. Keber navaja tujejezične ustreznike slovenskim frazemov, kar je praktično uporabno, še posebno pri prevajanju v tuje jezike. Vendar pa J. Petermann kritično poudari, da je velika nevarnost, če leksikograf ni rojeni govorec nekega jezika in "navaja tujejezične ustreznike, ne da bi se zavaroval z informantom rojenim govorcev danega jezika. /.../ Tako se v številnih slovarjih skozi več generacij vlečejo napačne informacije in nekrotizmi in se vedno znova ponavljajo" (J. Petermann 2000: 350). V nadaljevanju ocene J. Petermann kot rojeni govorec nemškega jezika opozori na nekatere neprimerne nemške ustreznike in na vtis naključnosti in poljubnosti, ki jih daje navajanje tujejezičnih ustreznikov.

V splošnem je sama zasnova slovarja dobro zastavljena in ustreza zahtevam in potrebam modernega enojezičnega slovarja slovenske frazeologije. V PZ se je sicer izkazalo, kot sem pokazala v prejšnjih primerih, da sama izvedba na nekaterih mestih odstopa od kriterijev, ki so bili zastavljeni v zasnovi. Po mojem mnenju je po omenjenih kritikah Poskusnega zvezka Frazeološkega slovarja slovenskega jezika avtor J. Keber marsikaj popravil in dopolnil, vendar ne vsega, kar sem dokazala v že omenjenih zgledih. Največji napredek sem opazila v prvih petih kriterijih (opis sintagmatičnih in paradigmatičnih lastnosti in posebnosti frazema), kjer mu je strokovna javnost očitala največji primanjkljaj. Še vedno pa je opaziti, da je bilo

več pozornosti in časa namenjeno historično-etimološkemu vidiku dela, ki pa za prvi moderni enojezični frazeološki slovar ne bi smel biti bistven. Bi pa bilo v informacijski dobi več kot dobrodošlo, da bi bila izdaja slovarja v elektronski obliki, kar bi pripomoglo k večji dostopnosti in preprostejši uporabi.

II PRAKTIČNI DEL

7 ZASTOPANOST FRAZEMOV

Gradivo, ki so ga, kot sem že omenila, zbrale, izpisale in uredile kolegice pri predmetu Izbirni diplomski seminar pod mentorstvom prof. Erike Kržišnik, šteje 1049 frazemov. Pred samo analizo jih je bilo več, vendar sem združila variantne oblike posameznega frazema k eni frazeološki enoti. Najprej sem vse frazeme skušala poiskati v SSF, sledil je SSKJ in na koncu sem preverila še ustaljenost rabe posameznega frazema v korpusu slovenskega jezika Fiduplus. Preverjala sem vse frazeme in frazeme, katerih Fiduplus ni potrdila njihove ustaljenosti, sem preverila tudi v najnovjšem korpusu slovenskega jezika, Gigifidi. Gigafida vsebuje besedila, ki so izšla med letoma 1990 in 2011 in zajema skoraj celoten korpus Fiduplus.

Po končanem iskanju sem frazeme razdelila v naslednje skupine:

- frazemi, ki so zastopani v vseh virih (v obeh slovarjih in korpusu),
- frazemi, ki so zastopani v SSF in Fiduplus, niso pa v SSKJ,
- frazemi, ki so zastopani v SSKJ in Fiduplus, niso pa v SSF,
- frazemi, ki se kažejo kot ustaljeni v Fiduplus in/ali Gigifidi, vendar jih ni moč najti niti v SSKJ niti v SSF,
- frazemi, ki niso zastopani v slovarjih, a Fiduplus in/ali Gigafida ne potrjujeta njihove ustaljenosti.

7.1 Frazemi, ki so v vseh virih

Frazemov, ki so zastopani v vseh virih je 334 (32 %). Očitno gre za frazeološki zaklad slovenskega jezika, ki je relativno stalni, saj so frazemi našli mesto tako v starejšem SSKJ kot tudi precej mlajšem SSF. Gre za frazeme, ki mislim, da so znani večini rojenih govorcev in se uporabljajo tako v publicistiki kot tudi v drugih funkcijskih zvrsteh.

Primer 1:

držati besedo GGR/18/12/6 *Naš direktor je pa mož beseda. Že v začetku leta je rekel, da letos zaradi recesije ne bo božičnice, in besedo je držal!* DL/03/12/21 *Sta politika, ki verjameta, da se je treba pogovarjati, da dialog ni sam sebi namen, da so partnerstva potrebna in da je treba držati besedo.* GG/27/11/14 *Ljudje so držali besedo.*

SSF: *držati besedo* / ekspr.; pen. / 'izpolniti obljubo'.

SSKJ: **držati** navadno v zvezi z **beseda, obljuba**; vztrajati pri obveznosti: *vse obljubi, a ničesar ne drži; držati besedo, obljubo.*

FP: #1držati_#1beseda: 611 zadetkov, Gigafida: "besedo" -1/+3 (da sem izločila možnosti *držati za besedo*) – z glagolom *držati* 1283 zadetkov.

Primer 2:

postaviti na kocko kaj M/26/2/80 *Naša tekmovalka je v tem primeru zavestno na kocko postavila svoje zdravje. Končalo se je srečno: do konca tekme je vzdržala na nogah in pri zavesti ter osvojila tako želeno medaljo.*

SSF: *postaviti kaj na kocko* / ekspr.; pren. / varianta: *postavljati* / 'tvegati ob pomembni odločitvi'.

SSKJ: *postaviti prihodnost na kocko*; tvegati ob pomembni odločitvi.

FP: #1postaviti_na_kocko: 332 zadetkov; #1postavljati_na_kocko: 101 zadetek, Gigafida: "na kocko" +/- 3 – z glagolom *postaviti* 903 zadetki, z glagolom *postavljati* 280 zadetkov.

Primer 3:

imeti debelo kožo DL/03/12/24 *Kot župan pa se moraš spoznati na veliko področij in imeti tudi debelejšo kožo. V parlamentu razparava teče med sebi enakimi, kot župan pa moraš znati prisluhniti vsakomur, kar je včasih prav težko.*

SSF: *imeti debelo kožo* / ekspr.; pren. / 'neprižadeto prenašati žalitve, namigovanja'.

SSKJ: ekspr. *ima debelo, trdo kožo*; neprižadeto prenaša žalitve, namigovanja; je žaljivo nevljuden.

FP: #1imeti_debelo_kožo: 38 zadetkov, Gigafida: *debel koža* +/- 3 – z glagolom *imeti* 271 zadetkov.

7.2 Frazemi, ki so zastopani v SSF in Fidiplus, niso pa v SSKJ

Število frazemov, ki sem jih našla v SSF, ne pa tudi v SSKJ je 33 (3 %). Nad tem rezultatom sem bila zelo presenečena, saj sem menila, da bo novi SSF v večji meri nadgradil obseg frazeologije iz SSKJ. Če SSKJ opisuje stanje jezika pred 40. leti (ali najmanj zadnjih 20 let, odkar je izšel zadnji del slovarja), bi pričakovali, da se je v tolikšnem času nabralo veliko frazeološkega gradiva, ki do tedaj ni bilo vključeno in bi sodilo v novi frazeološki slovar. Po drugi strani razumem, kako je prišlo do takšnega stanja, saj eden je od dveh glavnih virov SSF prav zbirka gradiva za SSKJ.

Primer 1:

kdo/kaj biti pod drobnogledom D29/11/15 *Uresničile se mu bodo najlepše sanje. A se dobro zaveda, da bodo njegove predstave nenehno pod drobnogledom. Bruno Senna, nečak pokojnega dirkača Ayrtona Senne, s seboj namreč (nehote) prenaša bogato zakladnico stričevih uspehov.*

SSF: *biti pod drobnogledom [koga]* / ekspr.; pren. / 'biti pod natančno in vsestransko preiskavo, pod nadzorom'.

SSKJ: /⁸

FP: #1biti_pod_drobnogledom: 52 zadetkov, Gigafida: drobnogled +/- 3 – z glagolom *imeti* 4321 zadetkov.

Primer 2:

dihati za ovratnik komu SN/16/11/16 *To je bila težka tekma in vnaprej smo vedeli, da moramo v njo 120-odstotno. Zato sem bil tako živčen, vedel sem, da lahko izgubimo in v resnici so nam na začetku dihalo za ovratnik.*

SSF: *dihati komu za ovratnik* / publ.; pren. / 1. 'Zelo se približati komu; tesno slediti komu'. 2. 'Nadzarovati, preganjati koga'.

SSKJ: /

FP: #1dihati_za_ovratnik: 732 zadetkov, Gigafida: "za ovratnik" +/- 3 – z glagolom *dihati* 1964 zadetkov.

Primer 3:

imeti dober želodec M/26/2/7 *"Ekstremno grdo narisano! Ekstremno skopo napisano! Ekstremno nagravžno, dasiravno ali morebiti prav zategadelj ekstremno hecno!" "Pozor! Minister opozarja! Samo za ljudi z razvitim smislom za humor in dobrim želodcem!"*

SF: *imeti dober želodec* / ekspr.; pren.; tudi nikal. / 'dobro prenešati kaj, biti potrpežljiv'.

SSKJ: /

FP: #1imeti_dober_želodec: 17 zadetkov, Gigafida: "dober želodec" +/- 3 – z glagolom *imeti* 72 zadetkov.

---

⁸ Vendar pa v SSKJ vsebuje *vzeti pod drobnogled*, kar je izhodišče omenjenega frazema.

7.3 Frazemi, ki so zastopani v SSKJ in Fidiplus, niso pa v SSF

Kar zadeva to skupino frazemov sem bila pozitivno presenečena, saj jih je kar 42 % (430). Nisem pričakovala, da bo zastareli SSKJ vseboval toliko več aktualnega frazeološkega gradiva kot pa novi SSF. Od tega v SSF upravičeno niso prisotni pregovori (ki jih je 9), saj pojmuje frazeologijo v ožjem smislu. Glede na to, da je bilo gradivo za SSKJ eden glavnih virov za snovanje SSF, mi nikakor ni jasno, kako je lahko toliko gradiva izpuščenega. Res, da se frazemi v SSKJ nahajajo na različnih mestih in so precej razkropljeni, vendar se jih da s pomočjo elektronske verzije slovarja uspešno najti.

Primer 1:

beseda teče o kom/čem GG/18/12/2 *Poslanski večer s Samuelom Žbogarjem – beseda bo tekla o sporazumu s Hrvaško.* GG/4/12/4 *Beseda je tekla tudi o ureditvi glavnega križišča v Žirovnici, kjer se je v preteklosti zgodilo že kar nekaj nesreč, tudi z zelo hudimi posledicami.* DL/17/12/14, DL/12/11/26 *Izza okrogle mize pa je Franc Smerdu, direktor novomeškega zavoda za zaposlovanje, zaznal, da je beseda tekla zvečine o ljudeh, ki so zaposleni, /.../ Zakonski in družinski inštitut Novo mesto pripravlja niz predavanj in vodenih pogovorov, kjer bo tekla beseda o odnosih v družini, ustrezni komunikaciji z otroki in partnerjem, varni mladosti, primerni vzgoji za odgovornost /.../.* GG/13/11/13 *Beseda je tekla o šolskem sistemu.* M/26/2/46 *Ustvarjanje arhitekta Boštjana Debelaka je odločen primer, ki kaže, kako pomembno se je v življenju omejiti in pri tem po možnosti ničesar ne zanemariti. Zavestna omejitev in vztrajanje omogočata razvoj, podoben tradiciji, v kateri se že prepoznana kakovost ohranja in stopnjuje, opuščajo pa se nepotrebne napake. Pri tem je seveda pomembna izbira in arhitekt, o katerem teče beseda, si je za svoje delo vselej izbral najzahtevnejše prvine svojega poklica. Za Boštjana je bila, tako kot že za številne arhitekta pred njim, ključna gradnja lastne hiše takoj po diplomi.*

SSF: /

SSKJ: ed., knjiž. izmenjava mnenj, misli; pogovor, govor; *beseda teče o gospodarskih problemih.*

FP: #1beseda_#1teči: 674 zadetkov, Gigafida: "beseda" +/- 3 – z glagolom teči 5000 zadetkov.

Primer 2:

dušiti se v dolgovih D5/12/9 Savina služba za korporativno komuniciranje je zanikala navedke, da se *duši v dolgovih*.

SSF: /

SSKJ: pren. *kmetje so se dušili v dolgovih*.

FP: #1dušiti_v_#1dolg: 15 zadetkov ; #1dušiti//dolgovih: 17 zadetkov, Gigafida: "v dolgovih" +/- 3 – z glagolom *dušiti* 22 zadetkov (*utapljati* 148 zadetkov, *toniti* 21 zadetkov).

Primer 3:

zastopati barve česa DL/17/12/31 V devetih letih, odkar igra klavir, je namreč osvojila že veliko nagrad in priznanj, pred dobrim letom pa je odlično zastopala slovenske barve tudi v češkem Plznu, kjer je nastopila na tamkajšnji osrednji proslavi.

SSF: /

SSKJ: nav. mn. razločevalno znamenje pripadnosti: *belo-modra barva je barva tega kluba / publ.*, z oslabljenim pomenom: *ekipa bo zastopala ljubljanske barve*.

FP: #1zastopati_#1barva: 252 zadetkov, Gigafida: "barve" +/- 3 – z glagolom *zastopati* 3009 zadetkov.

7.4 Frazemi, ki se kažejo kot ustaljeni v Fidiplus in/ali Gigifidi, vendar jih ni moč najti niti v SSKJ niti v SSF

Fidapulus in Gigafida izkazujeta ustaljeno rabo za kar 19 % frazemov, ki pa jih ni bilo moč najti niti v SSKJ niti v SSF. To priča o premajhnem obsegu in raznovrstnosti besedilnega gradiva, ki je bilo uporabljeno pri sestavljanju SSF. Po mojem mnenju je večina teh frazemov dobro ustaljena in so znani rojenim govorcem, nekaj je pa tudi takih, ki so prvotne prenovitve (in načeloma ne sodijo v slovar) in so se ustalile v zadnjem času oz. se še vedno ustaljujejo.

Primer 1:

kaj iti (dobro) od nog komu D29/11/13 Čepprav mi je šlo od prvega skoka **dobro od nog**, si nisem mislil, da se bom zavihnel tako visoko.

SSF: /

SSKJ: /

FP: #1iti_od_nog: 48 zadetkov, Gigafida: "od nog" +/- 3 – z glagolom *iti* 326 zadetkov.

V tem primeru gre – vsaj v izhodišču – za prenovitev frazema *iti od rok*. Pri iskanju v korpusu sem ugotovila, da se prenovitev pojavlja le v zvezi z določenimi športi (npr. smučanje, nogomet, rolanje itd., torej tistimi, ki se jih izvaja z nogami). Primer kaže na to, da samo kvantiteta ni dovolj za to, da določena zveza postane frazem, mogoče pa je, da se bo prenovitev osamosvojila (kot se je npr. zgodilo s prenovitvijo *boljša polovica v slabša polovica*).

Primer 2:

biti v najlepšem redu SN/12/12/3 Predsednica zdravniške zbornice Gordana Živčec Kalan je sicer tudi vršilka dolžnosti direktorja Zdravstvenega doma Izola. Vse pa naj **ne bi bilo v najlepšem redu**.

SSF: /

SSKJ: /

FP: #1biti_v_najlepšem_redu: 235 zadetkov, Gigafida: "v najlepšem redu" +/- 3 – z glagolom *biti* 2905 zadetkov; "v redu" +/- 3 – z glagolom *biti* 33925 zadetkov.

Primer 3:

dobiti zalet M/26/2/29 Zato se zdi, da nam sprevrženost tokratne situacije vendarle ponuja dovolj nazorno potrditev uvodne misli, da se zaradi nastopa Pahorjeve vlade duh mladoekonomistov ne le, da ni umaknil, ampak je z njo celo **dobil nov zalet**.

SSF: /

SSKJ: /

FP: #1dobiti//zalet: 180 zadetkov, Gigafida: "zalet" +/- 3 – z glagolom *dobiti* 358 zadetkov.

7.5 Frazemi, ki niso zastopani v slovarjih, a Fidaplus in/ali Gigafida ne potrjujeta njihove ustaljenosti

V tem primeru govorimo o 4 % (41 primerih) gradiva, ki zaradi različnih vzrokov ni vključen v nobenega od obeh slovarjev. Prav tako v Fidaplus in Gigifidi ni bilo dovolj zadetkov pri omenjenih zvezah, da bi lahko govorili o ustaljeni rabi in bi bili zveze upravičene do obravnave v slovarju. Večinoma gre za prenovitve in napake frazemov, kar je še posebej značilno za uporabo frazemov v publicistiki. Ali pa gre samo za minimalno število zadetkov (manj kot 10), kar še ne more pričati o morebitni ustaljenosti določene zveze.

Primer 1:

rokavica se sukati okoli DL/10/12/2 Tudi prihodnji teden se bo rokavica sukala okoli odlaganja odpadkov, saj Kastelic grosupeljskega župana Janeza Lesjaka sprašuje, ali jih je inšpekcija že obiskala zaradi zaprtja deponije v Špaji dolini, hkrati ga zanima, zakaj se ne vključuje v kakšen projekt za izgradnjo centra za ravnanje z odpadki.

SSF: /

SSKJ: /

FP: /

Najverjetneje gre za napako iz *vreči komu rokavico* ali *pobrati rokavico*.

Primer 2:

jahati dva konja GG/24/11/2 Novela zakona o poslancih naj bi uzakonila nezdružljivost funkcij poslanca in župana. Stranke imajo različno mnenje glede tega, v SNS recimo novelo podpirajo, češ da se ne da jahati dveh konjev.

SSF: /

SSKJ: /

FP: #1jahati_dva_konja: 1 zadetek; Gigafida: dva konja +/- 3 – z glagolom *jahati* 9 zadetkov.

V tem primeru gre za napako iz *sedeti na dveh stoli*.

Primer 3:

priliti olja k svetilki D29/11/32 *Olja k nogometni svetilki je prilil* še generalni sekretar Nogometne zveze Slovenije Dane Jošt, ki je v prodajo poklonil dres s tekme Rusija-Slovenija in dve žogi s podpisi celotne reprezentance ter spominski šal s povratne tekme v Mariboru.

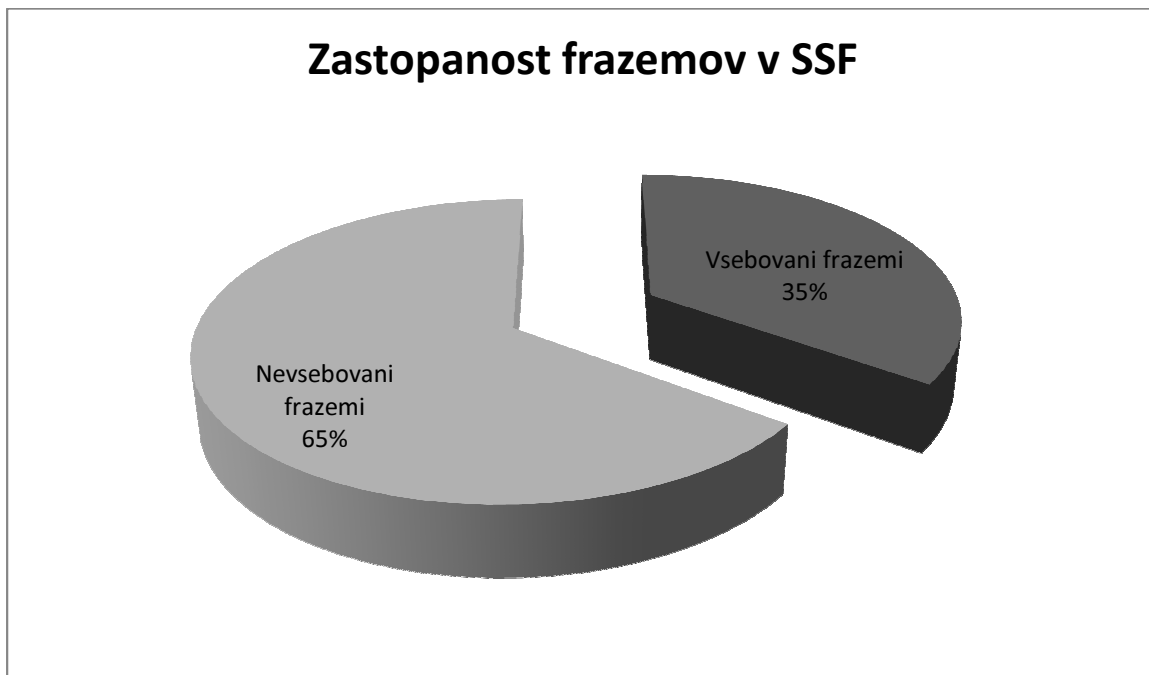
SSF: /

SSKJ: /

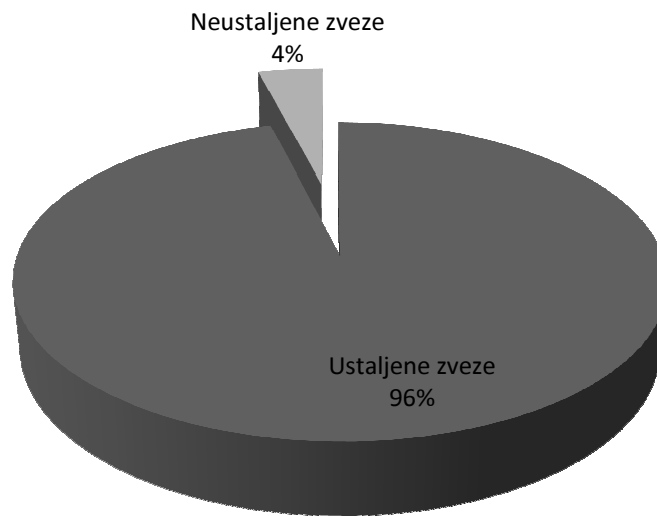
FP: /

Gre za prenovitev frazema *priliti olje na ogenj*.

7.6 Grafični prikaz zastopanosti frazemov v SSF, SSKJ in Fidiplus oz. Gigifidi glede na celotno gradivo

Ustaljenost zvez po Fidiplus in/ali Gigifidi

Izkazalo se je, da je bilo v SSF mogoče najti le 35 % vseh frazemov, ki jih je zajemalo moje gradivo. To me je negativno presenetilo, saj tako slabega rezultata nisem pričakovala. Iz tega lahko upravičeno sklepam, da novi SSF ni upravičil svoje naloge, saj v njem ni popisano realno sedanje stanje slovenske frazeologije.

Še bolj me čudi dejstvo, da SSKJ, ki je v svoji zasnovi 4 desetletja starejši od SSF (oz. najmanj 20 let, odkar je izšla zadnja knjiga), vsebuje kar 73 % uporabljenega gradiva. Tukaj nikakor ne najdem logične razlage, saj naj bi bil SSF osnovan na gradivu iz korpusa Nova beseda in gradiva, ki je bil uporabljen pri nastajanju SSKJ. Očitno je avtor pri preučevanju kartotek za SSKJ marsikaj spregledal in izpustil ali pa je uporabil drugačno metodo za selekcijo frazeološkega gradiva iz SSKJ. Ne glede na vse, je to velik primanjkljaj, ki ga bomo občutili uporabniki SSF.

Da sta Fidiplus in Gigafida izkazali kot ustaljeno kar 96 % frazemov iz omenjenega gradiva, je povsem razumljivo in pričakovano. Besedilni korpus slovenskega jezika Fidiplus temelji namreč na pisnih besedilih različnih funkcijskih zvrsti, ki so bila objavljena v našem prostoru

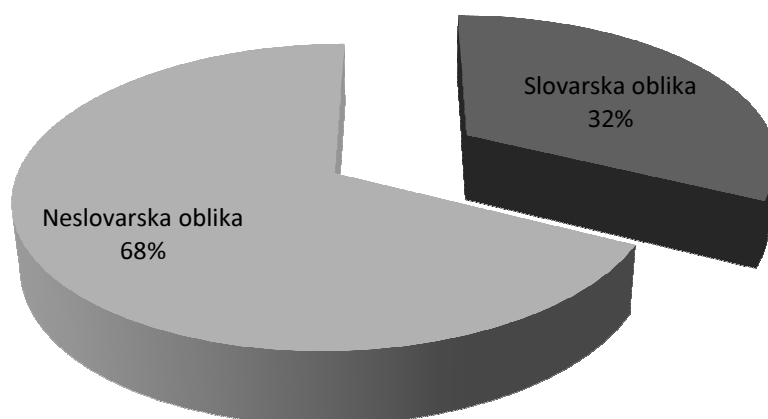
med leti 1990 in 2006. Gigafida je nadgradnja korpusa Fidaplus in vsebuje tiskana besedila in besedila, pridobljena s spletnih strani, ki so izšla med letoma 1990 in 2011, kar omogoča vpogled v stanje sodobnega slovenskega jezika. Upoštevanje velikega deleža časopisov in revij pa še poveča vpogled v stanje slovenske frazeologije, saj je frazem v publicistiki pogosto prisoten. Za SSF je tako velika škoda, da njegovo gradivo ne temelji na korpusu Fidaplus, saj bi na ta način lahko zajel veliko več frazeološkega gradiva, ki se ga rabi v sodobnem slovenskem jeziku.

8 PRIMERJAVA OBLIK FRAZEMOV V SSKJ IN SSF

Primerjala sem 334 frazemov, ki sem jih našla tako v SSKJ kot tudi v SSF.

V SSKJ so, kot sem že omenila, frazemi navedeni v različnih oblikah. Največ frazemov je zapisanih v obliki besedilnih zgledov, torej gre za konkretno realizacijo. Kar nekaj je tudi frazemov, ki se nahajajo izven frazeološkega gnezda med razlago posameznih podpomenov slovarskih gesel. Nekaj teh frazemov je prav tako navedenih v realiziranih oblikah, manj pa je tistih, ki so navedeni v slovarski obliki. Po preštevanju slovarskih in neslovarskih oblik frazemov sem ugotovila, da je v slovarski obliki navedeno le 32 % frazeološkega gradiva.

Oblika frazemov v SSKJ

Primer 1:

postaviti koga na cesto GG/11/12/24 *Prav v ta namen sem zaposlil šest ljudi in zdaj naj jih zaradi skupine objestnežev vse postavim na cesto?*

SSF: *pognati koga na cesto*; variante: *postaviti, vreči* / ekspr.; pren. / 'dati koga iz službe ali stanovanja'.

SSKJ: ekspr. **pognati, postaviti, vreči koga na cesto**; dati koga iz službe ali iz stanovanja.

FP: #1pognati_na_cesto: 80 zadetkov (od tega 7 v pomenu: hoditi po cesti in 4 v pomenu: stavkati, demonstrirati), Gigafida: *postaviti na cesto* 709 zadetkov (približno 2/3 v tem pomenu).

Primer 2:

ne videti preko svojega plota GG/4/12/11 *Smilijo se mi ljudje, ki ne znajo pogledati čez plot, po drugi strani pa se bojim, da je to tipično slovensko. Večina v Sloveniji išče povprečne, in če si nadpovprečen, je že večji problem, kot če si podpovprečen.*

SSF: *videti preko svojega plota* / ekspr.; pren., tudi nikal. / varianta: *čez plot* / 'ne biti omejen, zaverovan vase'.

SSKJ: ekspr. *še preko svojega plota ne vidi*; je omejen, zaverovan vase.

FP: #1videti_preko_plota: /; #1videti_čez_plot: 6 zadetkov, Gigafida: "preko plota" +/- 3 – z glagolom *videti* 1 zadetek, "čez plot" +/-3 z glagolom *videti* 23 zadetkov.

Prvi primer prikazuje zapis frazema v SSKJ v slovarski obliki, drugi pa z besedilnim zgledom.

V tem pogledu je SSF popolnoma presegel SSKJ, kar se od frazeološkega slovarja tudi pričakuje. V SSF so namreč frazemi navedeni kot iztočnica, zato so vedno v osnovni slovarski obliki, kar pomeni: pri glagolskih zvezah v nedoločniku, samostalniški in pridevniški v nedoločniku, razen v primerih, kjer raba določa samo določeno obliko. Vendar pa bom v nadaljevanju pokazala, da se avtor tega ne drži pri vseh iztočnicah.

Fakultativne sestavine so navedene v oglatem oklepaju, variante pa v okroglem oklepaju, čeprav slednjega označevanja variant sama tekom raziskovanja nisem zasledila.

Za razliko od SSKJ (npr. SSKJ: ekspr. *globoko poseči, seči v žep*) frazeološki slovar variant ne navaja pri glavni iztočnici (čeprav v predgovoru avtor tako napoveduje (Keber 2011: 10), temveč jih navaja kasneje med slovničnimi oznakami ali v odstavku o nastanku in izvora frazema, npr. *postaviti kaj na kocko* / ekspr.; pren. / nedov. **postavljati** / tvegati ob pomembni odločitvi; *hoditi kot mačka okrog vrele kaše* / ekspr., primera, tudi kot **maček** / ne upati se lotiti jedra problema.

Fakultativne sestavine SSF dosledno navaja v oglatem oklepaju, pri SSKJ pa sem jih na določenih mestih opazila v okroglem oklepaju (npr. pog. *biti v (svojem) elementu*) vendar ne povsod, saj je največ frazemov zapisanih v besedilnih zgledih. Nekatere sestavine, ki so bile v SSKJ fakultativne so v SSF obvezne in obratno – kar je bilo nekdanje obvezno, je lahko samo še fakultativno. Takšen je naslednji primer:

obešati na veliki zvon kaj PN/2/12/7 *Doslej težav niso obešali na veliki zvon, ker so upali, da bodo prepričali odgovorne, naj ukrepajo.* PN/2/12/12 *Zabojnik, v katerem so odkrili zajeten*

tovor ponaredkov, je v koprsko pristanišče priplul že konec avgusta, a odkritja niso obešali na veliki zvon, saj preiskava na drugi strani meje še ni končana. M/12/3/55 Iskreno rečeno, boljše bi bilo, če bi se zadrževali in raje molčali – in če vsega tega ne bi ravno obešali na največji zvon, kajti ljudje po vsem svetu, ki v Hollywoodu vidijo nekaj "liberalnega", so bili prepričani, da je ženska oskarja za režijo že davno dobila, vsaj hkrati z volilno pravico. V25/11/16 Nisem želela obešati na veliki zvon, dokler se ni res zgodilo.

SSF: *obešati* [kaj] na veliki zvon / ekspr.; pren.; dov. obesiti / 'povsod razglašati, pripovedovati'.

SSKJ: ekspr. *obešati* kaj na (veliki) zvon; povsod razglašati, pripovedovati.

FP: #1*obešati_na_veliki_zvon*: 537 zadetkov.

Zanimivo je, kako je avtor v frazeološkem članku navedel možnost realizacije frazema v posameznih slovničnih časih. Pod glavno iztočnico je navedel obliko frazema, ki naj bi se rabila najbolj pogosto (v spodnjem primeru gre za prihodnjik). V naslednjem primeru bi lahko zapisal, da se uporablja v vseh časih in v pogojniku, vendar je to zapisal v daljši, neekonomični obliki:

krona pade z glave komu ND/18/10/3 *Nič ne pomaga, tudi kritizirati se je treba naučiti. Bi morda padla komu krona z glave, če bi rekel: "Ej, fantje, tole z reformo ste pa v bistvu dobro zastavili in je res zadnji čas, da se zadeve spremenijo korenito na bolje. ..."*

SSF: *krona ne bo padla komu z glave* / ekspr.; iron.; pren.; prih.; tudi sed. pret., pog. / 'ugled se mu ne bo zmanjšal'.

SSKJ: pog., ekspr. *zaradi tega ti ne bo krona z glave padla*; se ne bo zmanjšal tvoj ugled.

FP: *krona//glave*: 72, Gigafida: *pasti z glave +/- 3 s samostalnikom krona* 23 zadetkov. Glede na slovnični čas v rabah: FP: 23-krat *bo*, pogojnik *bi* 19-krat, drugo, npr. *preteklik* ali *sedanjih*, 12-krat.

Našla sem nekaj oblik frazemov, za katere menim, da niso zapisni v slovarski obliki. Poleg tega, da se mi je kot rojeni govorki oblika zdela neustrezna glede na rabo, mi je ugotovitev potrdilo število zadetkov v Fidiplus.

Primer:

biti z rožicami postlano komu DL/26/11/7 Zdi se, da poslancu Francu Žnidaršiču v zadnjem času **ni z rožicami postlano**; najprej se je nanj spravil sam predsednik stranke DeSUS Karl Erjavec, ko je rekel, da naj odstopi z mesta vodja poslanske skupine ali bo s funkcije odstopil on sam, na koncu pa so se proti njemu obrnili še nekateri poslanski kolegi. D19/11/24 Zelo prepoznavna značilnost prof. Stuhlpffarerja je bila njegova neupogljivost. Takim ni vedno postlano z rožicami. Tudi njemu **ni bilo**. Do vpletanja politike v znanost je bil neprizanesljiv.

SSF: *z rožicami je postlano komu* / ekspr., pren.; mn., pogosteje nikal. / 'živi srečno, brezskrbno, v izobilju'.

SSKJ: ekspr. v *mladosti mu ni bilo z rožicami postlano*; živel je v pomanjkanju; imel je velike skrbi, težave.

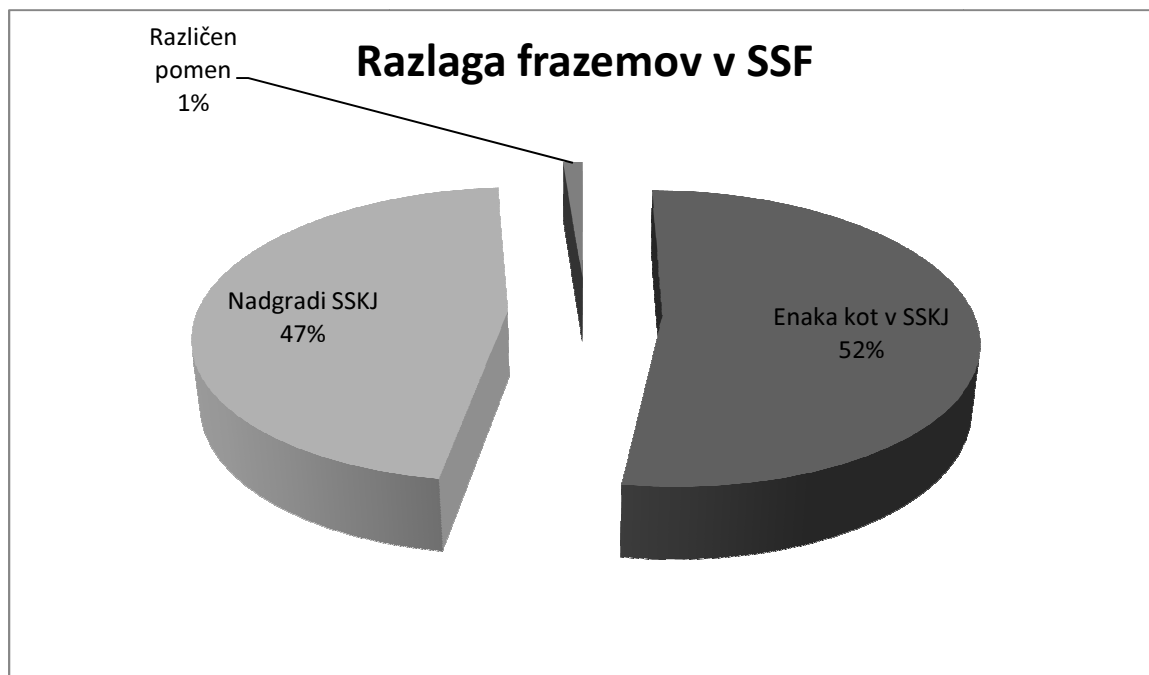
FP: #1biti_z_rožicami_postlano: 139 zadetkov; ni_bilo_z_rožicami_postlano: 55 zadetkov, Gigafida: "z rožicami postlano" +/- 3 – z glagolom *biti* 396 zadetkov (v 95 % zanikano).

V tem primeru je jasno, da oblika *z rožicami je postlano komu* ne bi smela biti slovarska oblika frazema, saj raba nakazuje, da se frazem ne uporablja samo v sedanjiku. Zanimivo je tudi to, da sam J. Keber v nadaljevanju frazeološkega slovarskega člana v besedilnih zgledih navaja zglede, kjer se omenjeni frazem realizira tudi v drugih časih.

9 PRIMERJAVA RAZLAG FRAZEMOV V SSKJ IN SSF

Zaradi načina predstavitve in zastopanosti frazemov v SSKJ predstavlja težavo tudi določanje oz. ugotavljanje pomena posameznega frazema. Pri frazemih, ki so napisani v realiziranih besedilih, se sama razlaga največkrat nanaša na celoten besedilni zgled, kar otežuje razumevanje same frazeološke enote.

Pri razlagi frazemov v SSF v primerjavi s SSKJ ločimo več stopenj (Kržišnik 2013: 114):

1. Razlage, ki so enake kot v SSKJ – sem sodijo tudi razlage, ki so samo poslovarjene ali preprosto popravljene. Takih primerov je v mojem gradivu 52 %.

Primer 1:

imeti prste vmes DL/12/11/22 Sredi priprav na to uprizoritev so Potokarja brez razloga in takoj predstavili na gimnazijo v Kočevje, pri čemer so imeli prste vmes 'napredni' Novomeščani; seveda je šlo le za umazane politične igre. V5/1/25 /.../ če je imel Ivan kaj prste vmes /.../.

SSF: *imeti svoje prste vmes* / ekspr.; pren. / 'vmešavati se v stvari, ki se ne tičejo koga'.

SSKJ: ekspr. *povsod ima prste vmes*; vmešava se v stvari, ki se ga ne tičejo.

FP: #1imeti_prste_vmes: 339 zadetkov.

biti iz trte izvít DL/17/12/4 Glede na to, da naziv mesto *situl*, ki si ga je v želji po večji prepoznavnosti med turisti nadelo Novo mesto, še ni dal nekih otipljivih rezultatov, se nekateri že sprašujejo, ali se občinska oblast morda ne odloča za spremembo strategije in bo *Osmanagića najela*, da v Novem mestu poišče kako staro *dolenjsko piramido*. Ta ugibanja

morda sploh niso čisto iz trte izvita, sploh če vemo, da je Novo mesto pred kratkim obiskala tudi nič manj slovita jasnovidka Sara, /.../. D16/11/13 Govorice o boljši travi so iz trte izvite.

SSF: biti kot iz trte izvit / ekspr., pren.; tudi kot primera / 'biti izmišljen, neresničen, neutemeljen'.

SSKJ: ekspr. vse to je iz trte izvito; izmišljeno, neresnično, neutemeljeno.

FP: #1biti_iz_trte_#1izvit: 58; iz_trte_#1izvit: 105 zadetkov, Gigafida: iz trte izvit +/- 3 z glagolom *biti* 1168 zadetkov.

Prav tako kot v SSKJ so v SSF razlage frazemov različne – frazem je razložen s sopomenko, parafrazo ali kombinirano. Glede na to, da je frazem naveden v slovarski obliki, se temu prilagaja tudi razlaga frazema, npr. *smejati se v obraz komune* 'ne prikrivati posmeha, smeha'.

2. Razlage frazemov, ki so v SSF enake kot v SSKJ, le da prinašajo še dodatni pomen (razvoj večpomenskosti). V približno 47 % SSF nadgradi razlago frazemov glede na njihovo razlago v SSKJ. Če je bila razlaga v SSKJ preohlapna, jo razširi ali izbere primernejšo sopomenko oz. parafrazo. V kolikor je razlaga v SSKJ preširoka, jo oklesti tako in poenostavi, da postane jasnejša. Kar nekaj je frazemov, ki imajo v SSKJ samo en pomen, vendar je s časom frazem dobil še kakšen pomen. Te vrste frazemov je avtor nadgradil še z enim ali več pomeni.

Primer 1:

širiti se kot kuga DS5/12/21 *Heroinska smrt in z odvisnostjo povezane okužbe se po svetu širijo kakor kuga.*

SSF: *širiti kot kuga* / ekspr.; primera / varianta: dov.: *razširiti se* / 'zelo hitro se širi'.

SSKJ: *bolezen se je širila kot kuga*; zelo hitro.

FP: #1širiti_kot_kuga: 15 zadetkov; #1razširiti_kot_kuga: 3 zadetki, Gigafida: "kot kuga" +/- 3 – z glagolom *širiti* 49 zadetkov.

V tem primeru vidimo, da se avtor ni držal načela, da mora biti razlaga zapisana v slovarski obliki.

Primer 2:

služiti si kruh SN/16/11/14 /.../ je dejal Aleksander Radosavljević, ki si v Rusiji služi kruh že sedmo leto in včasih besednjak že s težavo preklopi nazaj na slovenskega.

SSF: *služiti svoj kruh* / ekspr.; pren. / 'zaslužiti sredstva za življenje; opravljati svoj poklic'.

SSKJ: ekspr., v zvezi služiti kruh pridobivati (osnovna) materialna sredstva, materialne dobrine: kdaj boš začel sam služiti kruh; služiti si kruh s poučevanjem, kot rudar.

FP: #1služiti//kruh: 2422 zadetkov.

V tem primeru je treba izpostaviti, da avtor frazem z glagolsko sestavino v nedovršniku razlaga z glagolom v dovršniku, kar ni ustrezno.

Primer 3:

biti zavit v meglo ND/8/11/14 /.../ in naravnost pove še tisto, kar je sicer zavito v meglo.

SF: biti zavit v meglo / ekspr.; pren. / 1. 'Biti meglen'. 2. 'Biti neizrazit, nejasen'.

SSKJ: ekspr. *to obdobje zgodovine je še zavito v meglo*; je še neraziskano, nejasno.

FP: #1zavit//meglo: 65 zadetkov (v obeh pomenih).

V drugem in tretjem primeru SSF razlago razširi z novim pomenom.

Naletela sem na razlage 3 frazemov, ki se mi zdijo nesprejemljive za objavo v frazeološkemu slovarju. Gre namreč za frazeme, ki v razlagi vsebujejo frazeološko enoto. Slovarska razlaga bi morala vsebovati izraze brez ekspresivne, prenesene vrednosti, saj naj bi bila jasna in razumljiva.

Primer:

na lastno pest KG/25/11/22 /.../ ko se je tako rekoč *na lastno pest* odločil, da delov svoje domovine, ne bo prepustil tujcem /.../.

SSF: na lastno pest / ekspr.; prisl. zv. / 'na svojo roko, na lastno odgovornost'.

SSKJ: *storiti kaj na lastno pest*; na svojo roko.

FP: na_lastno_pest: 1212 zadetkov.

3. Razlaga frazemov, ki so v SSF različne kot v SSKJ. Našla sem le štiri primere.

Primer:

(iz)prati možgane komu M/12/3/65 *Toda bolj ko koplje, bolj se mu zdi, da so vsi proti njemu, da mu nekaj skrivajo in da mu skušajo izprati možgane.*

SSF: *oprati komu možgane*⁹ / ekspr.; pren. / 'zelo ošteti koga'.

SSKJ: ekspr. *prati komu možgane*; idejno, politično ga prevzgajati, preusmerjati.

FP: #1oprati_možgane: 89 zadetkov, Gigafida: "možgane" +/- 3 z glagolom oprati 422 zadetkov.

V tem primeru sem ugotovila, da je razlaga frazema v SSF slabša kot v SSKJ in celo popolnoma neustrezna. Preverila sem primere rabe v Gigifidi in ugotovila, da večina primerov kaže rabo frazema v pomenu 'idejno, politično ga prevzgajati, preusmerjati' (npr. Gigafida: *Problematične pa niso le gospodarske razmere, saj je tudi stanje uma in duha katastrofalno. Možgane so nam oprali z lažnimi ideali, z neko kvazizdruženo Evropo po diktatu Amerike, z vcepljanjem manjvrednostnega kompleksa, češ da potrebujemo nekoga, ki nas bo varoval* (vir: rtvslo.si). // *Možgane ti operejo kolikor dovoliš. Protiutež pranja možganov so: knjige, različni mediji, stiki z različnimi ljudmi...* (vir: siol.net)).

---

⁹ SSF ne navaja nedovršniške variante.

10 PRIMERJAVA ZVRSTNIH, STILNIH IN OSTALIH OZNAK V SSKJ IN SSF

V SSKJ je ob kvalifikaciji v slovarju včasih težko razbrati, kaj zaznamuje – frazeološko enoto ali besedilo, v katerem se aktualizira. To je predvsem posledica tega, da se veliko frazemov nahaja v citatih v ilustrativnem gradivu in zato sem imela tudi sama težave, saj sem s težavo ugotavljala, ali je zaznamovan frazem ali citat.

Primer:

hlače se tresejo komu ND/25/10/5 *So se bolj potresle hlače uredniku Sattlerju ali vam?*

SSF: *hlače se tresejo komu* / ekspr.; pren / 'boji se, strah ga je'.

SSKJ: pog., ekspr. ***hlače se mu tresejo***; boji se, strah ga je.

FP: hlače_/1tresti: 201 zadetek, Gigafida: "hlače" +/- 3 z glagolom tresti 486 zadetkov.

Tudi v tem primeru opazimo, da je avtor pri razlagi frazema navedel polslovarsko obliko namesto slovarske ('strah je koga'), torej je samo prepisal iz SSKJ.

V SSKJ sem našla 29 primerov frazemov brez zvrstne oznake.

Primer:

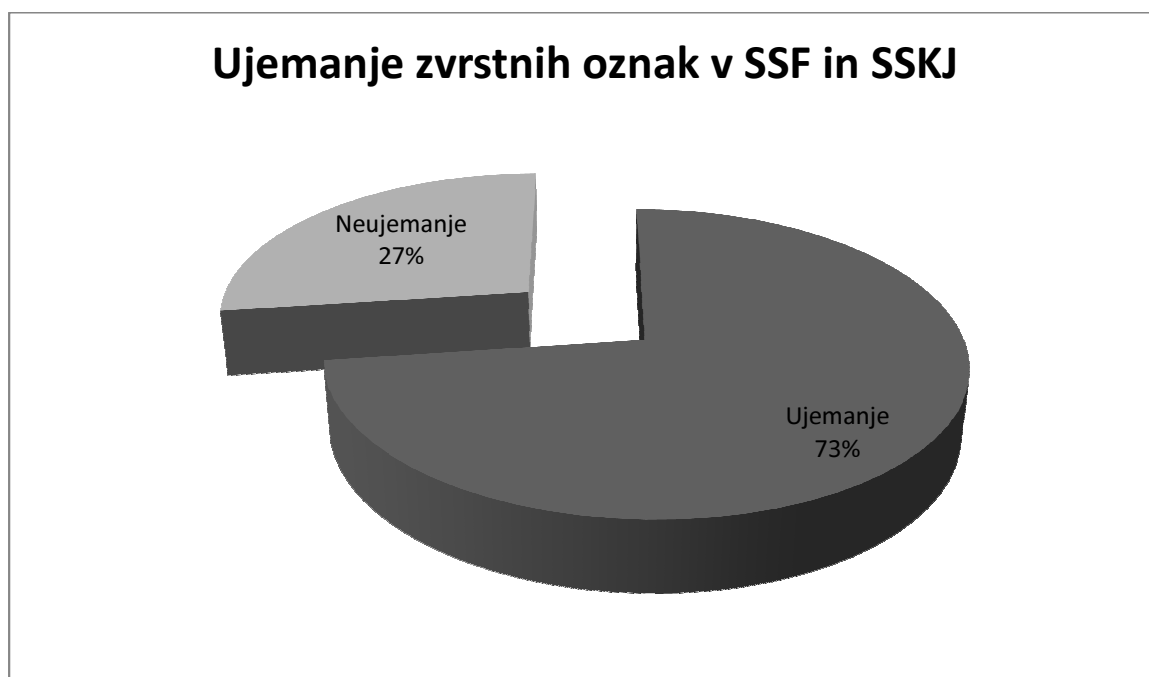
kot listja in trave DL/26/11/8 *Na prireditvah, ki jih v zadnjem času ne manjka, (skoraj) nikoli ne manjka niti Verica Marušič, /.../. A nemalokrat ji, kakor hitro umakne mikrofon od ust sogovornika, potisnejo v roke kozarec z vinom. Ostali, včasih tudi morda malo žejni novinarski kolegi, ji zavistno namignejo, češ, le pij, saj je policistov ob cesti ***kot lista in trave***. DL/12/11/11 *Kostanjevičani so imeli minuli vikend občutek, da doživljajo pravo okupacijo policistov. Bilo jih je ***kot listja in trave*** in hitro se je razširil ljudski glas, koliko 'nič krivih' so udarili po žepu.**

SSF: *kot listja in trave* / ekspr.; dvojč. primera / 'zelo veliko, mnogo'.

SSKJ: *bilo jih je kot listja (in trave); zelo veliko.*

FP: kot_listja_in_trave: 159 zadetkov.

Ko sem primerjala zvrstne oznake v obeh slovarjih pri posameznih frazemih, sem ugotovila, da se večina oznak v SSF ujema z oznakami v SSKJ.

Najpogostejša zvrstna oznaka v obeh slovarjih je *ekspr.*, kar pa je kot že rečeno, nebitven, saj ne pove ničesar o vrsti čustvene obarvanosti. Še bolj kot za SSKJ je omenjena oznaka odvečna za SSF, kjer se nahajajo same ekspresivno zaznamovane jezikovne enote. Prav tako je po mojem mnenju odveč pomenska oznaka *pren.*, ki se stalno pojavlja v SSF, saj je logično dejstvo, da so frazemi jezikovne enote v prenesenem (ali kako drugače idiomatičnem) in ne dobesednem pomenu.

Glede na to, da je obravnavano gradivo iz časopisov, je bilo pričakovano, da bo poleg *ekspr.* najpogostejša oznaka *publ.*, ki je kvalifikator za publicistično funkcijsko zvrst.

Primer:

***mrtva točka** SN/27/11/4 Kljub tako povečanemu amonijaku se pri zdravnici ni prižgal alarm. Pet minut čez polnoč so opravili CT glave, možgani so bili brezhibni. Vse do jutra se zdravljenje Bora Nekrepa ni premaknilo z **mrtve točke**. ND/25/10/37 Potem ko ste našli način, kako se premakniti z **mrtve točke**, zdaj ko že veste /.../.*

SSF: *biti na mrtvi točki / publ.; pren. / 'biti v položaju, ko kaj ne napreduje, se ne razvija'.*

SSKJ: *publ.*, v zvezi mrtva točka stanje, ko kaj ne napreduje, se ne razvija: *pri pri delu do mrtve točke; vprašanje razorožitve se ne gane, se ne premakne z mrtve točke; gradnja objektov je na mrtvi točki.*

FP: #1biti_na_mrtvi_točki: 70 zadetkov, Gigafida: mrtva točka: 1610 zadetkov (najpogosteje z glagoli *biti, obstati, običati, premakniti, stati, znajti...*).

Statistika iz Gigefide glede na vrsto besedila, kjer se frazem nahaja:

- časopisi (1.930),
- revije (447),
- internet (280),
- stvarna besedila (98),
- leposlovje (25).

V SSF so ostali frazemi, ki se ne ujemajo z oznako v SSKJ, označeni na podlagi avtorjevega individualnega strokovnega občutka (Keber 2011: 11). Pri tem avtor nikjer v slovarju ne navede definicij oznak, ki jih je uporabil, niti sistema, po katerem je frazemom pripisoval določene oznake. Ta del se mi zdi nestrokovno izpeljan, zato je težko komentirati njegove odločitve pri izbiri oznak.

Od 29 frazemov, ki v SSKJ nimajo oznake, ima v SSF 12 frazemov oznako *nevtr*, kar lahko razumemo kot isto oznako.

Primer:

brati/povedati med vrsticami GG/8/12/7 **Med vrsticami** to pomeni, da bo pomlad precej hitrejša, kot ste je vajeni.

SSF: *brati med vrsticami* / **neutr.**; mn.; pren.; dov. *prebirati* / 'ugotavljati kaj iz celote, ne da bi bilo določno izrečeno'.

SSKJ: **to je napisano, povedano med vrstami** tako, da se lahko ugotovi iz celote, ne da bi bilo določno izraženo.

FP: #1brati_med_vrsticami: 106 zadetkov; #1povedati_med_vrsticami: 22 zadetkov, Gigafida: "med vrsticami" +/- 3 – z glagolom *brati* 398 zadetkov, z glagolom *povedati* 217 zadetkov.

Še nekaj drugih primerov izbire zvrstnih oznak s strani avtorja:

Primer 1:

(pre)globoko pogledati v kozarec SN/27/11/8 *V njihovih (policijskih) prostorih so se znašli, ker so malce pregloboko pogledali v kozarec. DL/12/11/24 Vse več je pivcev vina, ki pijejo odgovorno, zmerno. In taki pivci so naši najbolj zanesljivi kupci. Seveda se v vsaki množici najdejo tudi posamezniki, ki se spozabijo in pregloboko pogledajo v kozarec.*

SSF: **(pre)globoko pogledati v kozarec** / **ekspr.**; **pren.**; **olepš.**; varianta: *gledati* / 'opiti se'.

SSKJ: **šalj.** *globoko je pogledal v kozarec; opil se je.*

FP: **pregloboko_#1pogledati_v_kozarec**: 341; **globoko_#1pogledati_v_kozarec**: 61, Gigafida: **pogledati v kozarec** +/- 3 s prislovom **pregloboko** 679 zadetkov, z glagolom **globoko** 147 zadetkov.

Primer 2:

ustvariti si jasno sliko (česa, o čem) KG/25/11/6 /.../ *treba bo še kar nekaj mesecev, da si bom lahko ustvaril jasno sliko o svoji naložbi /.../.*

SSF: **ustvariti si jasno sliko [česa; o čem]** / **neutr.**; **pren.** / 'pravilno, dobro spoznati (kaj)'.

SSKJ: **knjiž.** kar nastane v zavesti kot posledica izkušenj, vedenja, miselne ali čustvene dejavnosti; predstava: *imeti, ustvariti si pravo sliko o čem// imeti jasno sliko o čem* pravilno, dobro kaj poznati.

FP: #1ustvariti_jasno_sliko: 13 zadetkov, Gigafida jasno sliko +/- 3 z glagolom *ustvariti* 85 zadetkov.

Primer 3:

krona pade z glave komu ND/18/10/3 *Nič ne pomaga, tudi kritizirati se je treba naučiti. Bi morda padla komu krona z glave, če bi rekel: "Ej, fantje, tole z reformo ste pa v bistvu dobro zastavili in je res zadnji čas, da se zadeve spremenijo korenito na bolje. ..."*

SSF: *krona ne bo padla komu z glave* / ekspr.; iron.; pren.; prih.; tudi sed. pret., pog. / 'ugled se mu ne bo zmanjšal'.

SSKJ: pog., ekspr. *zaradi tega ti ne bo krona z glave padla; se ne bo zmanjšal tvoj ugled.*

FP: *krona//glave*: 72, Gigafida: *pasti z glave* +/- 3 s samostalnikom *krona* 23 zadetkov. Glede na slovnčni čas v rabah: FP: 23-krat *bo*, pogojniki *bi* 19-krat, drugo, npr. pretekliki ali sedanji, 12-krat.

Zvrstne oznake pri vseh treh primerih, se mi sicer zdijo upravičene (glede na moj osebni jezikovni občutek), vendar kot rečeno, niso definirane, zato bi težko razpravljali o njihovi ustreznosti. Zdi se mi, da se v prvem in tretjem primeru kaže napredek v zvezi z zvrstnostjo frazemov, saj je poleg ekspresivnosti opredeljena tudi vrsta ekspresije.

11 PRIMERJAVA NAVAJANJA FRAZEOLŠKIH VARIANT V SSKJ IN SSF

Sistematičnega navajanja frazeoloških variant na enem mestu v SSKJ ni. Variante se pojavljajo v majhnem številu, in sicer znotraj frazema (ki je lahko, kot rečeno, naveden v slovarski ali realizirani obliki), ločen z vejico.

Primer:

obrniti hrbet komu/čemu PN/4/12/19 *Obrnimo mu hrbet, če ne trpimo slabega jezika.*
V5/1/31 *Razmere na skakalnici so mu obrnile hrbet.*

SSF: *obrniti komu/čemu hrbet* /pog; pren. / varianta: *obračati*¹⁰ / 1. 'Ne hoteti imeti več opravka s kom, čim'. 2. 'Zapustiti koga, navadno v neprijetnem položaju'.

SSKJ: pog. *obrniti, pokazati komu hrbet*; ne več hoteti imeti opravka z njim; zapustiti ga, navadno v neprijetnem položaju.

FP: #1obrniti_#1hrbet. 2280 zadetkov #1obračati_#1hrbet 311 zadetkov (več v 2. pomenu).

Pri obdelovanju gradiva v SSF sem naletela na veliko variant. Največ je oblikoslovnih, skladenjskih in sestavinskih variant.

Oblikoslovne variante se nanašajo na spremembo vida in števila in so opisane za slovarsko obliko frazema, med slovničnimi in drugimi oznakami. Prevladujejo vidske variante in te so dosledno navedene med slovničnimi in drugimi oznakami. Ko sem opazovala frazeme in njihove vidske variante, sem zasledila, da pri vidskih variantah običajno ne pripiše ustreznega vidskega pomena, temveč usmeri na iztočnico izhodiščnega frazema, npr. *pihati komu na dušo* / pog., ekspr.; pren., dov. *pihniti, popihati* / 'vneto prigovarjati, dvoriti komu'.

Našla pa sem tudi primere variant, kjer se spreminja število ene od sestavin in te variante so prav tako navedene takoj za slovarsko obliko frazema.

Primer 1:

kdo/kaj iti na roko/roke komu DL/03/12/5 *Lepše ne bi moglo biti, kot je bilo! Tako je mogoče reči za vreme, ki je šlo jeseni ves čas gradnje žužemberske kanalizacije močno na roke izvajalcu del.* M/4/12/30 *Občine želijo iti čim bolj na roko investitorjem, zato skušajo umakniti vse ovire, ki bi za investitorje lahko pomenile podaljšanje gradnje in dodatne stroške.* V5/1/13 *Trend je šel na roko uporabnikom /.../.*

SSF: *iti na roko komu* /pog.; pren.; tudi mn. *na roke* / 'delati za koga, kot želi, pomagati komu'.

SSKJ: pog. *na roke, na roko jim gre*; dela zanje tako, kot želijo; pomaga jim.

---

¹⁰ Varianta navedena med slovničnimi in drugimi oznakami.

PF: #liti_na_#lroka: 1010, Gigafida: "na roko" +/- 3 – z glagolom *iti* 3110 zadetkov; "na roke" – z glagolom *iti* 976 zadetkov.

Primer 2:

pihati na dušo komu DL/10/12/9 *Župan Janko Bukovec je nagovoril prostovoljce in poudaril pomen njihovega dela. Malo jim je pihnil na dušo in malo potarnal, kako težko je nekaterim v občini.*

SSF: *pihati komu na dušo* / pog.; ekspr.; pren / varianta: ***pihniti, popihati***¹¹ / 'vneto prigovarjati, dvoriti komu'.

SSKJ: pog., ekspr. *pihati dekletu na dušo, srce* vneto ji prigovarjati, dvoriti.

FP: #1pihati_na_dušo: 222 zadetkov; #1popihati_na_dušo: 63 zadetkov; #1pihniti_na_dušo: 34 zadetkov.

Zasledila sem 3 primere skladenjskih variant, ki jih avtor navaja med slovničnimi in drugimi oznakami. V vseh primerih gre za besednoredne skladenjske variante.

Primer 1:

dan in noč DL/17/12/35 *Žrtve mraza so zlasti ne dovolj oskrbovani psi, ki čuvajo gospodarjevo imetje – pripeti na verige – dan in noč. ND/6/12/5 /.../ sem se z Bojanom srečal in skupaj sva ugotovila, da sva zelo različna. Kot dan in noč sva. M/12/3/29 S sodelavci, pravi, so delali dan in noč, a jim je podjetje na koncu ostalo dolžno še precej več, kot naj bi jim bil dolžen Perkovič. V6/1/25 Ljudje resnično trpeli neznosen hrup, tresljaje in gnečo noč in dan.*

SSF: *dan in noč* / varianta: ***noč in dan*** / nevtr. / 'nenehno, neprestano'.

SSKJ: ekspr. *noč in dan dela*; kar naprej, neprenehoma.

FP: dan_in_noč: 1496 zadetkov; noč_in_dan: 479 zadetkov.

Primer 2:

---

¹¹ Varianti navedeni med slovničnimi in drugimi oznakami.

na vrat na nos GGR/11/12/5 Ker v marketu nismo zasledili nobene prave zelenjave, smo se kasneje v neki obcestni vasi na vrat na nos ustavili sredi ovinka pri starem dedu, ki je tam prodajal paradižnike. SN/27/11/2 Mar ni naša vlada, potem ko je najprej že blokirala hrvaška pogajanja z EU, ta čez čas na vrat na nos odblokirala in Hrvaški ponudila zanjo tako ugoden sporazum o arbitraži. DS5/12/40 Ko so švicarski tožilci potožili, da nimajo nič v rokah, in ko sem tudi sam prosil, naj vendar končajo to zgodbo, je v Bern na vrat na nos pripotoval sam John Ashcroft, ameriški minister za pravosodje, in zgodba se je nadaljevala. Tako pomemben je bil za belo hišo moj primer. V2/12/4 /.../ opozarjajo, naj uporabniki ne hitijo z nakupom televizorjev na vrat na nos /.../. V18/11/8 /.../ ukrepi so bili sprejeti prenačljeno, celo na vrat na nos /.../.

SSF: *na vrat na nos* / ekspr.; prisl. zv. / varianta: **na nos, na vrat** / 'naglo, na hitro, brez preišljevanja'.

SSKJ: ekspr. odločil se je (na) vrat na nos; *nepričakovano, nenadoma, nahitro*.

FP: na_vrat_na_nos: 1449 zadetkov, na_nos_na_vrat: 0 zadetkov.

V tem primeru SSF navaja varianto, ki je raba ne kaže. Varianta prav tako ni realizirana v ponazarjalnih zgledih v slovarju. Torej *na nos na vrat* ne more biti varianta frazema *na vrat na nos*.

Zasledila sem veliko sestavinskih variant, pri katerih sem se morala precej potruditi, da sem vse razbrala. Podatki o sestavinskih variantah so namreč navedeni proti koncu frazeološkega geselskega članka, kjer so navedeni podatki o nastanku in izvoru frazema. Kot gesla pa so sestavinske variante opremljene s kazalkami, ki uporabnika usmerijo na glavno iztočnico.

Primer:

spati na lovorikah M/4/12/65 Če se je komu zazdelo, da skupina *Slayer* *spi na lovorikah* in preigrava vedno iste kitarske prijeme, se je definitivno zmotil.

SSF: *počivati na lovorikah* / ekspr.; pren.; mn. / variante: *lažati, sedeti, spati, zaspati*¹² / 'po uspehu, zmagi popustiti v prizadevanju'.

SSKJ: knjiž., ekspr. *spati na lovorikah*; po uspehu, zmagi popustiti v prizadevanju

FP: #1spati_na_lovorikah: 144 zadetkov; #1počivati_na_lovorikah: 142 zadetkov.

Podatek o sestavinskih variantah sem našla v razdelku, kjer naj bi se nahajali podatki o nastanku in izvoru frazema¹³:

◇ Frazem *počivati na lovorikah* z različicami *ležati na lovorikah, sedeti na lovorikah, spati na lovorikah, zaspati na lovorikah* izhaja iz antičnega sveta, ko je bil venec iz lovorovih vej znamenje slave /.../.

Izpostavila bi še en primer, kjer sem naletela ne nepravilno obravnavanje frazeološke variante.

Primer:

*vleči/potegniti, vleči/voditi za nos koga*¹⁴ ND/29/11/8 *Na mestu je vprašanje: ali torej TV Slovenija znova vleče gledalce za nos?* GG/27/11/14 *V poslu se je pustil potegniti za nos.* DS5/12/10 *Besedam Putina in Medvedjeva ne kaže zaupati. Zelo veliko sta nas vlekla za nos, posebno Putin.* DS5/12/17 *500 milijonov ljudi se preprosto ne da voditi za nos, da smo nekakšna multikulturalnost kot čreda ovac. Nismo. Priznajmo si svoje drugačnosti, recimo to, da v vsako vasico pač ne paše gromovito zvonjenje ali vsiljivost z minaretov.* V6/1/28 /.../ *ne dvajset let kasneje, ne anonimno in ne v obliki brezoblične mase, ki jo zdaj ta, zdaj oni vodi za nos.*

SSF: *vleči koga za nos* / ekspr.; pren. / varianta: *potegniti, voditi* / 'varati koga'.

SSKJ: ekspr. *vleči koga za nos*; varati ga.

---

¹² Sestavinske variante so vse navedene v razdelku, kjer naj bi se nahajali podatki o nastanku in izvoru frazema. Sama sem jih zaradi lažje obdelave in primerjave frazemov zapisala na istem mestu, kot se lahko razbere iz primera.

¹³ Glej Keber 2011 str. 479.

¹⁴ *vleči/voditi* sta sestavinski varianti, *vleči/potegniti* pa vidski varianti.

FP: #1vleči za nos: 663 zadetkov; #1potegniti_za_nos: 324 zadetkov; #1voditi_za_nos: 143 zadetkov.

Glavna iztočnica v tem primeru je *vleči koga za nos* 'varati koga' (*potegniti koga za nos* je vidska oblikoslovna varianta, *voditi koga za nos* pa je sestavinska varianta. Ko pogledamo pod iztočnico *voditi koga za nos* nas kazalka pravilno usmeri na *vleči koga za nos*. Vendar, ko pogledamo pod iztočnico *potegniti koga za nos* nas kazalka ne usmeri na izhodiščni frazem. Opazimo lahko, da gre za različen frazem, saj je njegova razlaga 'prevarati ukaniti koga'. Torej *potegniti koga za nos* ne more biti frazeološka varianta, saj ne gre za enak pomen.

Vendar J. Keber sestavinskih variant ne navaja vseh dosledno v razdelku, kjer naj bi se nahajali podatki o nastanku in izvoru frazema. Pri frazeološki iztočnici *bojevati se z abecedo česa* je sestavinska varianta *boriti se* zapisana med slovničnimi in drugimi oznakami.

Zanimalo me je tudi, ali so sestavinske variante vedno tudi sopomenke. Ugotovila sem, da J. Keber pojmuje samostalniške variante sestavine za sopomenskost, medtem ko razume glagolske variante sestavine za variantnost.

Primer 1:

kapo dol / ekspr.; v medmetni rabi / 'vsa čast, vse priznanje, bravo'; sop.: ***klobuk dol***.

Primer 2:

oprati komu možgane / ekspr.; pren. / 'zelo ošteti koga'; sop.: ***oprati komu glavo***.

Pri analizi frazeoloških variant na podlagi obravnavanega gradiva sem opazila še eno zanimivost v povezavi z ustaljenostjo rabe, ki sem jo preverjala v Fidiplus. Ko sem preverjala število zadetkov pri glavni iztočnici in pri frazeološki varianti sem v šestih primerih ugotovila, da raba nakazuje, da je bolj ustaljena raba frazeološke variante kot pa glavne, izhodiščne oblike frazema.

Primer:

kdo/kaj komu delati sive lase GGR/11/12/6 Zaradi nepremišljenih dejanj, si boste spet **delali sive lase**, saj vas bo prazna denarnica še kako opominjala na to. ND/6/12//11 /.../ res pa je tudi, da kilometri poleg izkušenj in kondicije **prinesejo** kak **siv las**. M/12/3/7 Še sam vladar je to spoštoval, zato jo je menda potolažil kar na daleč, da naj si **ne dela** gub in **sivih las** zaradi spodkopavanja resnice in pravice. D29/11/10 Mariah Carey je muhasto bitje, ki prirediteljem koncertov **povzroči veliko sivih las**.

SSF: *delati sive lase komu* / ekspr.; mn.; pren.; tudi nikal. / varianta: **povzročati** / 'povzročati komu velike skrbi'.

SSKJ: ekspr. *otroci mu delajo sive lase*; mu povzročajo velike skrbi.

FP: #1delati_sive_lase: 185 zadetkov; #1povzročati_sive_lase: **256 zadetkov**.

V tem primeru menim, da bi se moralo novo stanje ustaljenosti rabe upoštevati in celo zamenjati frazeološko varianto z glavno iztočnico.

Celostno gledano menim, da so frazeološke variante v SSF obravnavane razmeroma dobro in sistematično, le težko je vse razbrati v dolgem slovarskem članku. Se pa, kot sem pokazala v primerih, najdejo posamezne nepravilnosti, ki jih ne bi smelo biti in te lahko uporabnika slovarja spravljajo v dilemo.

12 POVZETEK IN SKLEP

V svojem diplomskem delu sem raziskovala, kako je frazeologija slovenskega jezika zastopana v slovarjih. Povzela sem, koliko in na kakšen način so frazemi predstavljeni v frazeološkem slovarju Josipa Pavlice in v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. V nadaljevanju sem predstavila nastanek in zasnovo prvega slovenskega enojezičnega frazeološkega slovarja, avtorja Janeza Kebra. Povzela in komentirala sem oceni poskusnega zvezka frazeološkega slovarja, ki sta ju podala Erika Kržišnik in Jürgen Petermann in skušala ugotoviti, kaj vse je avtor izboljšal pri izdelavi slovarja v primerjavi s PZ frazeološkega slovarja.

V praktičnem delu diplomskega dela sem se osredotočila na frazeološko gradivo, izpisano iz časopisov konec leta 2009 in začetek leta 2010. Gradivo se mi je zdelo primerno, saj je aktualno in bi moralo biti zajeto v SSF, ki je nastajal do leta 2011. Omenjeno gradivo sem skušala poiskati v SSF in SSKJ, nato pa sem preverila še ustaljenost rabe posameznih frazeoloških enot po besedilnih korpusih slovenskega gradiva Fidaplus in Gigafida. Poleg zastopanosti frazemov v obeh slovarjih sem primerjala tudi obliko frazemov, zvrstne in druge oznake, kako so frazemi razloženi in v kolikšni meri in kako so predstavljene frazeološke variante.

Na začudenje se ni potrdilo moje predvidevanje, da bo novi SSF vseboval veliko več frazeološkega gradiva kot SSKJ. Še več, v SSF sem našla samo 35 % raziskovalnega gradiva. Za razliko od SSKJ, ki zajema 73 % frazemov. Stanje me je presenetilo, ker sem pričakovala, da bom našla veliko več gradiva, vsaj toliko kot v SSKJ. Ne bi znala pojasniti vzroka, kako je prišlo do takega izpusta slovenskega frazeološkega gradiva, še posebno zato, ker naj bi podatkovna baza za nastanek SSF temeljila na gradivu, ki je bil uporabljen za nastanek SSKJ. Torej bi moral SSF zajemati vsaj toliko gradiva kot SSKJ. Vendar ga ne – celo nazaduje. V tem pogledu SSF ni izpolnil svoje naloge, ki bi jo moral moderni sinhroni frazeološki slovar slovenskega jezika.

V ostalih vidikih SSF kar dobro sledi zasnovi, ki jo je avtor zasnoval. V večini primerov, ki sem jih analizirala, je upoštevana slovarska oblika frazemov, za razliko od SSKJ, kjer

večinoma ni izpričana. Razlage posameznih frazemov v 47 % analiziranega gradiva nadgradi v primerjavi s SSKJ, polovica pa razlag pa je identična. Pri navajanju zvrstnih in drugih oznak v 73 % sledi oznakam v SSKJ, in sicer gre v največ primerih za oznako *ekspr.*, ki je za frazeologijo odveč. Samo v nekaj primerih avtor nadgradi oznako *ekspr.* tudi z oznakami za vrsto ekspresije, vendar nikjer svoje uporabe ne definira. Kar se tiče frazeoloških variant so razmeroma dobro zastopane, sem pa zasledila tudi nekaj nepravilnosti. Prevladujejo oblikoslovne in sestavinske variante. Pri sestavinskih variantah imamo načeloma kazalko na glavno iztočnico.

Menim, da dolgo pričakovani SSF ni zapolnil primanjkljaja na področju slovenske frazeologije, ki ga slovenski frazeologi že tako dolgo poudarjajo. Njegova največja pomanjkljivost je premalo vključenega gradiva in pomanjkanje raznovrstnosti (v smislu različnih socialnih in funkcijskih zvrsti) besedilnih zgledov, kar je posledica tega, da sta bila glavna vira za sestavo slovarja gradivna kartoteka za SSKJ in besedilni korpus Nova beseda. Slovar sicer dobro sledi svoji zasnovi, vendar ne moremo mimo dejstva, da večine aktualnega frazeološkega gradiva slovenskega jezika ne zajema. Kljub temu, da je avtor razmeroma dobro opisal sintagmatične in paradigmatične lastnosti in posebnosti frazema, je še vedno jasno razvidno, da je bilo več pozornosti namenjene historično-etimološkemu vidiku frazeoloških slovarskih člankov, ki v prvem modernem enojezičnem frazeološkem slovarju slovenskega jezika ne bi smel prevladovati.

Situacijo bi se že med nastajanjem slovarja dalo izboljšati z več strokovnjaki, ki so kompetentni na tem področju in bi lahko vsak prispeval nekaj k boljši obravnavi posameznih vidikov frazeološkega slovarskega članka. S tem bi najverjetneje pripomogli tudi k hitrejšemu zaključku slovarskega dela.

Ne glede na vse rešitve, ki so bile izvedene oz. bi lahko bile izvedene, je J. Keber opravil veliko zahtevnega dela. In kljub temu, da v njem ni mogoče najti večine aktualnega frazeološkega gradiva, je edini frazeološki slovar, ki ga Slovenci imamo. Dobrodošlo bi bilo, da bi bil slovar čimprej dopolnjen in digitaliziran, kar bi pripomoglo k lažji uporabi in večji dostopnosti.

13 VIRI IN LITERATURA

- Janez KEBER: Raziskovanje slovenske frazeologije – sedanje stanje in zasnova frazeološkega slovarja. *Jezikoslovni zapiski 6*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2000. 81–116.
- Janez KEBER: *Frazeološki slovar slovenskega jezika, Poskusni zvezek*. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2003.
- Manca KOŠIR: *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988.
- Erika KRŽIŠNIK: Frazeološko gradivo v Slovarju slovenskega knjižnega jezika. *Slava II/2*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1987. 143–162.
- Erika KRŽIŠNIK: Frazeologija v slovenskem časopisju 1991. *Zbornik predavanj XXVII. Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture*. Ljubljana: Oddelek za slovanske jezike in književnosti Filozofske fakultete, 1991. 89–98.
- Erika KRŽIŠNIK: Frazeologija v slovenskem časopisju v dveh prelomnih obdobjih. *Języki słowiańskie 1945-1995*. Opole: Uniwersytet Opolski, Instytut filologii polskiej, 1995. 217–226.
- Erika KRŽIŠNIK: Frazeologija v slovenskem časopisju štiri leta po osamosvojitvi. *Jezik in čas*. Ljubljana : Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1996. 175–190.
- Erika KRŽIŠNIK: Določanje jezikovno- in/ali besedilnozvrstne zaznamovanosti v frazeologiji. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem: členitev jezikovne resničnosti (Obdobja 22)*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2004. 103–120.
- Erika KRŽIŠNIK: Poskusni zvezek frazeološkega slovarja. *Slavistična revija 52/2*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2004. 199–208.
- Erika KRŽIŠNIK: *Izbiblični frazemi v Slovarju slovenskih frazemov*. Phraseologie und die Bibel. Greifswald – Sankt Petersburg: Universiät Greifswald, St. Petersburg State University, 2013. 112 – 119.

-- Jürgen PETERMANN: Frazeologija v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (I–IV). *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura (Obdobja 8)*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1988. 301–309.

-- Jürgen PETERMANN: Janez Keber: Frazeološki slovar slovenskega jezika, Poskusni zvezek. Iz nemščine prevedla Erika Kržišnik. *Slavistična revija 52/3*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 2004. 345–352

-- Stane SUHADOLNIK: Josip Pavlica: Frazeološki slovar v petih jezikih. *Jezik in slovstvo VI/6*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije, 1960/61. 200–205.

SLOVARJI

-- Janez Keber: *Frazeološki slovar slovenskega jezika*. Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2011.

-- *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Priročni ponatis v petnajstih knjigah. Ljubljana: ZRC SAZU; Ljubljana: DZS, 2008.

-- Josip Pavlica: *Frazeološki slovar v petih jezikih*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1990.

-- SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika. Elektronska izdaja na ploščici CD-ROM, 2000. Ljubljana.

BESEDILNE ZBIRKE

-- Fidaplus – Korpus slovenskega jezika URL: <http://www.fidaplus.net>.

-- Gigafida – Korpus slovenskega jezika URL: <http://www.gigafida.net>.

Izjava o avtorstvu

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo ter da so uporabljeni viri in literatura navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, 26. 03. 2013

Živa Mrzlikar